“FinEx Kredit” BOKT ASC

31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il üzrə

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına
Uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı

MÜNDƏRİCAT

MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASI VƏ TƏSDİQ EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI RƏHBƏRLİYİN MƏSULİYYƏTİNİN BƏYANI

Müstəqil Auditorun Hesabatı.....3-4

MALİYYƏ HESABATLARI

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat..... 5
Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlirlər haqqında hesabat 6
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat..... 7
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat..... 8

Maliyyə Hesabatları üzrə qeydlər.....9-53

RSM Azerbaijan
Demirchi Tower 16 th floor,
37 Khojaly ave, AZ1025,
Baku, Azerbaijan
T +994(12) 480 4571
F +994(12) 480 4563
www.rsm.az

Müstəqil Auditorların Hesabatı

"FinEx Kredit" BOKT ASC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyətinə:

Rəy

Biz "FinEx Kredit" BOKT ASC-nin (bundan sonra "Təşkilat") 31 dekabr 2019-cu il tarixinə təqdim edilən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın və həmin tarixdə bitən il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlirlər haqqında hesabatın, kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatın və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın, eləcə də əsas uçot siyasətinin və digər izahedici məlumatların xülasəsindən ibarət olan maliyyə hesabatlarının audit yoxlamasını apardıq.

Bizim rəyimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları "FinEX Kredit" BOKT ASC-nin (bundan sonra "Təşkilat") 31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə bitən il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Rəyin bildirilməsi üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin *"Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti"* bölməsində əks etdirilir. Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinə uyğun olaraq Təşkilatdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik, Təşkilatı ləğv etmək və ya onun fəaliyyətini dayandırmaq istəyi yaxud bundan başqa hər hansı digər real alternativi olmadığı hallar istisna olmaqla, Təşkilatın öz fəaliyyətini fasiləsiz davam etdirmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, uyğun olduqda fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı məlumatların açıqlanması və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan şəxslər Təşkilatın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyırlar.

RSM Azerbaijan is a member of the RSM network and trades as RSM. RSM is the trading name used by the members of the RSM network. Each member of the RSM network is an independent accounting and consulting firm which practices in its own right. The RSM network is not itself a separate legal entity in any jurisdiction.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz saxtakarlıq yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizi özündə əks etdirən auditor hesabatının hazırlanmasından ibarətdir. Kifayət qədər əminlik dedikdə yüksək əminlik səviyyəsi nəzərdə tutulur. Lakin belə əminlik səviyyəsi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun auditin aparılması zamanı bütün əhəmiyyətli təhriflərin aşkar olunacağına zəmanət vermir. Fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana biləcək təhriflər o halda əhəmiyyətli hesab edilir ki, onlar ayrı-ayrılıqda və ya bütövlükdə maliyyə hesabatları əsasında istifadəçilərin qəbul etdikləri iqtisadi qərarlara təsir göstərə bilsin.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılmış audit çərçivəsində biz auditin aparıldığı bütün müddət ərzində peşəkar mülahizələr irəli sürür və peşəkar skeptisizmi saxlayırıq. Bundan əlavə biz:

- Saxtakarlıq yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, bu risklərə qarşı audit prosedurları işləyib hazırlayır və tətbiq edir; rəyimizin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edən audit sübutu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhv nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir. Belə ki, fırıldaqçılıq gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, təhrif edilmiş şəkildə təqdim edilməsi və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə hallarını nəzərdə tutur;

- Təşkilatın daxili nəzarət sisteminin effektivliyi barədə rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarının işlənib hazırlanması məqsədilə audit üçün əhəmiyyətli olan daxil nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik;

- Tətbiq edilən uçot siyasətlərinin uyğunluğunu, uçot təxminlərinin və rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış müvafiq açıqlamaların əsaslı olduğunu qiymətləndiririk;

- Fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı rəhbərliyin mülahizələrinin uyğunluğu və əldə edilmiş audit sübutlarına əsasən Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyəti ilə bağlı əhəmiyyətli dərəcədə şübhə yarada biləcək hadisə və şərait üzrə qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmamasına dair fikir bildiririk. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu barədə nəticəyə gəldikdə, biz auditor rəyimizdə diqqəti maliyyə hesabatlarındakı müvafiq açıqlamalara cəlb etməli, belə açıqlamalar yetərli olmadıqda, rəyimizi dəyişdirməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatının tarixinədək əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və şəraitlər Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətini dayandırmasına səbəb ola bilər;

- Maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, o cümlədən açıqlamaları və maliyyə hesabatlarında mövcud əməliyyatlar və hadisələrin düzgün təqdim edilməsini qiymətləndiririk.

Biz digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və vaxtı, əhəmiyyətli audit nəticələri, eləcə də audit prosesində müəyyən etdiyimiz daxili nəzarət sistemindəki əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat təqdim edirik.

31 yanvar 2020-ci il

Bakı, Azərbaycan Respublikası

RSM Azerbaijan

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	1,323,383	737,381
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	7	7,784,505	6,057,288
Əmlak və avadanlıqlar	8	64,859	65,630
Qeyri-maddi aktivlər	8	59,137	61,945
Digər aktivlər	9	219,824	54,476
Təxirə salınmış vergi aktivi	18	11,823	7,554
Cəmi aktivlər		**9,463,531**	**6,984,274**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	10	3,930,284	2,242,915
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	11	3,954,533	3,714,915
İmtiyazlı səhmlər	12	205,613	-
Mənfəət vergisi öhdəliyi		13,478	36,107
Digər öhdəliklər	13	18,799	17,295
Cəmi öhdəliklər		**8,122,707**	**6,011,232**
Kapital			
Əlavə ödənilmiş kapital	14	275,000	-
Nizamnamə kapitalı		800,000	800,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		265,824	173,042
Cəmi kapital		**1,340,824**	**973,042**
Cəmi öhdəliklər və kapital		**9,463,531**	**6,984,274**

31 yanvar 2020-ci il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin direktoru

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il üzrə	31 dekabr 2018-ci il tarixində bitən il üzrə
Faiz gəlirləri	15	2,118,184	1,385,605
Faiz xərcləri	15	(905,187)	(583,330)
Xalis faiz gəlirləri		**1,212,997**	**802,275**
Faiz gətirən aktivlərə kredit zərərləri üzrə ehtiyat		(24,702)	(18,399)
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın yaradılmasından sonra xalis faiz gəlirləri		**1,188,295**	**783,876**
Haqq və komissiya xərcləri	16	(57,292)	(45,333)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis zərər		(1,878)	(954)
İnzibati və digər əməliyyat xərcləri	17	(790,397)	(561,075)
Vergidən əvvəlki mənfəət		**338,728**	**176,514**
Mənfəət vergisi xərci	18	(67,746)	(35,362)
İl üzrə mənfəət		**270,982**	**141,152**
İl üzrə digər məcmu gəlirlər		-	-
İl üzrə cəmi məcmu gəlirlər		**270,982**	**141,152**

31 yanvar 2020-ci il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin direktoru

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	Əlavə ödənilmiş kapital	Nizamnamə Kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi kapital
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq		-	**800,000**	**31,890**	**831,890**
2018-ci il üzrə cəmi məcmu gəlir		-	-	141,152	**141,152**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq		-	**800,000**	**173,042**	**973,042**
Əlavə ödənilmiş kapitalda artım		275,000	-	-	**275,000**
Dividend		-	-	(178,200)	**(178,200)**
2019-cu il üzrə cəmi məcmu gəlir		-	-	270,982	**270,982**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq		**275,000**	**800,000**	**265,824**	**1,340,824**

31 yanvar 2020-ci il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin direktoru

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il üzrə	31 dekabr 2018-ci il tarixində bitən il üzrə
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
Vergidən əvvəlki mənfəət		338,728	176,514
Qeyri-nağd düzəlişlər:			
Faiz gətirən aktivlərə kredit zərərləri üzrə ehtiyat	7	24,702	18,399
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis zərər		1,878	954
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	8	20,024	13,965
Hesablanmış faizlərdə xalis dəyişiklik		(1,212,997)	(802,275)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını		**(827,665)**	**(592,443)**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslarda xalis artım	7	(1,508,246)	(2,332,593)
Digər aktivlərində xalis artım	9	(224,716)	(13,756)
Digər öhdəliklərində xalis artım /(azalma)	13	2,335	(4,036)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(36,107)	(2,000)
Alınmış faiz gəlirləri		1,874,511	1,215,413
Ödənilmiş faiz xərcləri		(882,594)	(465,452)
Əməliyyat fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		**(1,602,482)**	**(2,194,867)**
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	8	(3,500)	(46,431)
Əmlak və avadanlıqların alınması	8	(12,945)	(63,649)
İnvestisiya fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		**(16,445)**	**(110,080)**
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
İmtiyazlı səhmlərdə artım	12	200,000	-
Əlavə ödənilmiş kapitalda artım	14	275,000	-
Müddətli borc öhdəliklərində xalis artım	10	1,676,257	900,263
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarında xalis artım	11	233,750	2,005,021
Dividend ödənişi		(178,200)	-
Maliyyəşdirmə fəaliyyətindən əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		**2,206,807**	**2,905,284**
Məzənnə fərqlərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		*(1,878)*	*(954)*
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis artım		**586,002**	**599,383**
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	**737,381**	**137,998**
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	**1,323,383**	**737,381**

31 yanvar 2019-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin direktoru

9-53-cü səhifələrdə verilmiş qeydlər maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsini təşkil edir.

1. Giriş

Təşkilat və onun fəaliyyəti

"FinEx Kredit" BOKT ASC ("Təşkilat") 2013-cü ildə təsisçilər tərəfindən ənənəvi bankçılıq sistemi vasitəsi ilə kredit əldə etmək imkanı olmayan fərdi sahibkarlara davamlı kredit xidməti göstərmək məqsədi ilə təsis edilmişdir. Təşkilat fiziki şəxslərə kredit verməklə onların fəaliyyətlərinin böyüməsi və iqtisadi vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması yolu ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına köməklik göstərir.

Təşkilat 6 Avqust 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən "FinEx Kredit" BOKT ASC adı ilə qeydiyyatdan keçirilmişdir. Təşkilat 18 Sentyabr 2013-cü il tarixindən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 10 Sentyabr 2013-cü il tarixli BKT-14 nömrəli lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Təşkilatın hüquqi ünvanı aşağıdakı kimidir:

AZ1014, Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, S.Rüstəm 11.

Təşkilat bütünlüklə təsisçilərə məxsusdur. Təşkilatın əsas təsisçiləri aşağıdakı kimidir:

Səhmdarlar	31 dekabr 2019, %	31 dekabr 2018, %
Allahverdiyeva Ramine Tokay qızı	18%	18%
Namazov Tahir Çingiz oğlu	1%	1%
İbrahimova Sevda Kamil qızı	24%	24%
Şərifov Mobil Famil oğlu	31%	31%
Tağıyeva Şəlalə İslam qızı	26%	26%

2. Təşkilatın əməliyyat mühiti

Azərbaycan Respublikası. Neft ixrac edən bir ölkə kimi və neftin dövlət büdcəsinin həcmi, eləcə də dəyəri etibarı ilə əsas paya sahib olduğu üçün Azərbaycan iqtisadiyyatı neftin dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə aslıdır. Bu səbəbdən sözügedən sahənin qiymətlərində yaranan fərqlər iqtisadiyyat üzərində böyük təsirə malikdir və neftin dəyərindəki kəskin dəyişikliklər valyuta dəyərdəndüşməsi, iqtisadiyyat və sənaye sahələrinin inkişafında ləngimələr, həmçinin pul vəsaitlərinin dövriyyəsində yaranan qeyri-sabitlik kimi bu və ya digər makro-iqtisadi faktorların mövcudluğuna gətirib çıxarır.

Təşkilat fəaliyyətini əsasən Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir və nəticədə, Azərbaycanın iqtisadi və maliyyə bazarlarının inkişaf etməkdə olan bazar xüsusiyyətlərinə məruz qalır.

2014-cü ilin iyun ayının ortalarından etibarən neftin qiymətində qəfil enmə müşahidə olunmağa başladı və neft sahəsindəki gəlirlərin, dolayısı ilə illik büdcə gəlirlərinin azalması, neft istehsalatının aşağı enməsi və bu sahədə aparılan əməliyyatların dayandırılması ilə nəticələndi.

Qlobal neft qiymətlərinin aşağı səviyyədə olması, həmçinin manatın 2015-ci ildəki ikili devalvasiyası iş mühitindəki qeyri-müəyyənliyin səviyyəsini son illərdə daha da artırdı.

2017-ci ilin 12 yanvar tarixindən, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı üzən məzənnə sisteminə sərbəst keçid imkanı üçün kommersiya banklarına tətbiq etdiyi 4% məzənnə dəhlizini ləğv etdi, 2018-ci il ərzində isə manatın dəyəri sabitləşməyə başladı.

2019-cu ildə AMB-nin İdarə Heyəti faiz dəhlizinin parametrlərini 8 dəfə nəzərdən keçirdi. Ölkədə uçot dərəcəsi tədricən 9,75%-dən 7,5%-ə, faiz dəhlizinin yuxarı həddi 11,75%-dən 9,25%-ə, aşağı həddi isə 7,75%-dən 5,75%-ə endirildi.

2. Təşkilatın əməliyyat mühiti (davamı)

Azərbaycan Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) aktivləri ilk dəfə 40 milyard dolları keçdi. Bu, Azərbaycanın valyuta ehtiyatlarının da məbləğinə təsir etdi və 4 illik fasilədən sonra ölkə yenidən 50 milyard dollardan artıq ehtiyata malik oldu.

Bu il həmçinin Prezidentin imzaladığı "Fiziki şəxslərin problemli kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" fərmana əsasən xarici valyutada əsas məbləği 10,000 ABŞ dollarına qədər olan əsas kredit borclarının devalvasiya hesabına artmış hissəsi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənildi. Bu proses təxminən 900 min insanı əhatə etdi. Onlardan 600 mininə kompensasiya, 300 mininə isə illik cəmi 1%-lə, 5 il müddətinə milli valyutada yeni kredit müqaviləsi bağlamaq təklif olundu. İl ərzində vətəndaşlara 645 milyon manat kompensasiya ödənildi, 123 min borcalanın 242 milyon manat məbləğində kreditləri güzəştli şərtlərlə restrukturizasiya edildi, 205 milyon manat faiz və dəbbə pulu silindi, 42 min borcalanın kreditləri tam bağlandı.

2019-cu ildə Azərbaycanda minimum əmək haqqı və pensiya ilk dəfə yaşayış minimumunu üstələdi. Belə ki, Prezidentin imzaladığı sərəncamlara əsasən, maaşların aşağı həddi iki mərhələdə 92 %, pensiyaların aşağı həddi isə yenə də iki mərhələdə 72 % artırıldı. Əmək haqqı artımları dövlət sektorunda 1 milyon nəfəri, özəl sektorda isə 350 min nəfəri əhatə etdi. Pensiya artımları isə 750 min nəfərə şamil edildi.

2019-cu ildə Azərbaycan Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında 34-cü yeri tutdu və dünyanın 20 ən islahatçı ölkəsindən biri oldu. Aparılan islahatların ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsirləri gözlənilməkdədir.

Maliyyə hesabatları Rəhbərliyin Azərbaycan biznes mühitinin Təşkilatın əməliyyatlarına və maliyyə vəziyyətinə təsirini qiymətləndirməsini əks etdirir. Rəhbərlik makro-iqtisadi amillərin gözlənilən dəyişikliklərinin Təşkilatın əməliyyatları üzərində təsirini dəqiq qiymətləndirmək və yarana biləcək nəticələrlə bağlı hər hansı bir ölçü götürmək iqtidarında deyil və mövcud şəraitdə Təşkilatın fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görüldüyünü hesab edir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi

Hesabatların tərtib edilməsinin prinsipləri

Uyğunluq prinsipi

Hazırki maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən hazırlanan 31 dekabr 2019-cu il tarixinə qüvvədə olan Maliyyə Hesabatları Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun şəkildə hazırlanmışdır.

Təqdimatın əsasları

Maliyyə hesabatları aşağıda göstərilmiş mühasibat uçotu prinsiplərində başqa cür qeyd olunmayıbsa (məsələn, müəyyən maliyyə alətləri ədalətli dəyər prinsipi ilə ölçülür) tarixi dəyər prinsipinə əsasən hazırlanmışdır.

Ədalətli dəyər- qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan əməliyyatlarda aktivin satılması zamanı alınan və ya öhdəliyin köçürülməsi zamanı ödənilən qiymətdir. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən Təşkilat mümkün dərəcədə bazarda müşahidə edilə bilən informasiyalardan istifadə edir.

Əgər aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri müəyyən oluna bilmirsə, Təşkilat müşahidə edilə bilən məlumatların istifadəsini maksimumlaşdıran və müşahidə edilə bimeyən məlumatların istifadəsini minimumlaşdıran (oxşar əməliyyatlar üçün qiymətləri, diskontlaşdırılmış pul vəsaitləri hərəkətinin təhlilini və ya emitentin xüsusi hallarda opsiyon qiymət qoyma modelini əks etdirən müqayisəli bazar yanaşmasının istifadəsi) qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə edir. Istifadə olunan məlumatlar bazar iştirakçılarının nəzərə aldığı aktiv / (öhdəliyin) xarakteristikalarına uyğundur.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə üçün məlumatların müşahidə edilə bilmə dərəcəsinə və bütünlüklə ədalətli dəyərin müəyyən olunmasında məlumatların əhəmiyyətinə əsaslanaraq müxtəlif iyerarxik kateqoriyalara bölünür:

- 1-ci səviyyə - ədalətli dəyər eyni aktivlər/öhdəliklərin aktiv bazardakı mövcud qiymətindən (dəyişdirilməmiş) əldə edilir.
- 2-ci səviyyə - ədalətli dəyər 1-ci səviyyədə göstərilən mövcud qiymətlərdən fərqli olaraq aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (məs., qiymətlər) və ya dolayı yolla (qiymətlərdən əldə olunan) müşahidə edilə bilən məlumatlardan əldə olunur.
- 3-cü səviyyə - ədalətli dəyər müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan (müşahidə edilə bilinməyən məlumatlar) aktiv və öhdəliklər üçün məlumatları özündə əks etdirən qiymətləndirmə mexanizmlərindən əldə olunur.

Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasındakı köçürmələr Təşkilat tərəfindən dəyişikliyin baş verdiyi hesabat dövrünün sonunda tanınır.

Funksional və hesabat valyutası

Təşkilatın funksional valyutası və bu maliyyə hesabatlarının tərtib olunduğu valyuta Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında qəbul edilən əsas uçot prinsipləri aşağıda qeyd edilmişdir. Bu prinsiplər, istisna hallar göstərilmədiyi təqdirdə, bütün illərə davamlı olaraq tətbiq olunur:

Faiz gəlirlərinin tanınması

Effektiv faiz dərəcəsi metodu

MHBS 9-un tələblərinə əsasən amortizasiya edilmiş maya dəyərilə, eləcə də mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan bütün maliyyə alətləri üçün faiz dərəcələri effektiv faiz dərəcəsi (EFD) metodundan istifadə etməklə tətbiq olunur. Faiz hesablanan maliyyə aktivlərinin faiz gəlirləri MHBS 9 əsasında sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə ölçülür və faiz hesablanan maliyyə aktivləri də EFD metodundan istifadə edilməkələ təyin olunur. EFD maliyyə alətinin gözlənilən istifadə müddəti ərzində və ya daha qısa müddətə, maliyyə alətinin xalis qalıq dəyərinə qədər ehtimal olunan gələcək kassa daxilolmalarına tabe tutulan faizdir.

EFD (həmçinin, aktivin amortizasiya olunmuş dəyəri) satın alma zamanı hər hansı endirim və ya premium, EFD-nin daxili hissəsi olan haqq və dəyərlər nəzərə alınmaqla hesablanır. Təşkilat kreditin gözlənilən istifadə müddəti ərzində sabit geri qaytma faizinin ən yaxşı təxminini istifadə etməklə faiz gəlirlərini tanıyır. Buna görə də Təşkilat müxtəlif mərhələlərdə tətbiq olunan fərqli faiz dərəcələrinin və məhsulun digər xarakteristikalarının istifadə dövrünün (ön ödəmələr, faiz cərimələri və ödənişləri daxil olmaqla) təsirlərini nəzərə alır. Əgər maliyyə aktivlərində pul vəsaitlərinin axını ilə əlaqədar olan gözləntilər kredit riskindən başqa hər hansı bir səbəbə görə yenidən nəzərdən keçirilərsə düzəliş faiz gəlirlərində artma və azalma ilə birlikdə balans hesabatına aktivin qalıq dəyərində müsbət və ya mənfi düzəliş olaraq qeyd olunur. İcbari olaraq mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə ölçülməsi tələb olunan bütün satış aktivləri və maliyyə aktivlərinin faiz gəlirləri, müqavilə faiz dərəcələri, xalis satış gəlirlərində və maliyyə aktivlərində xalis gəlir / (zərər) mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyər istifadə olunmaqlda tanınır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Maliyyə alətləri – ilkin tanınma

Tanınmanın tarixi

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, müştərilərə verilən kreditlər və avanslar, o cümlədən müştəri hesabları istisna olmaqla maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilkin olaraq satış tarixində, yəni Təşkilat müqavilənin şərtlərinə əsasən tərəflərdən birinə çevrilidyi tarixdə tanınır. Buna müntəzəm satışlar daxildir: bazarda tənzimləmə və konvensiyalarla müəyyən olunmuş zaman çərçivəsində aktivlərin çatdırılması, tələb olunan maliyyə aktivlərinin alınması və satılması. Müştərilərə verilən kreditlər və avanslar isə vəsaitlər müştərinin hesabına köçürüldüyü zaman tanınır. Təşkilat müştərilərin balanslarını vəsaitlər Təşkilata köçürüldüyü zaman tanıyır.

Maliyyə alətlərinin ilkin ölçülməsi

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması zamanı təsnifləşdirilən alətlərin idarə olunması biznes planı və onların müqavilə şərtlərindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilkin olaraq onların ədalətli dəyərində ölçülür, maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə qeyd olunması halından başqa digər əməliyyat məsrəfləri bu məbləğə əlavə edilir və ya çıxılır. Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması zamanı onun ədalətli dəyəri onun əməliyyat qiymətindən fərqlənirsə Təşkilat 1-ci günün mənfəət və zərər uçotunu aşağıda təsvir olunduğu şəkildə aparır:

1-ci gün mənfəət və zərər uçotu

Maliyyə alətinin əməliyyat qiyməti, onun yalnız bazar əməliyyatlarında müşahidə oluna bilən daxilolmalarına əsaslanan qiymətləndirmə metodu əsasında təyin olunmuş ədalətli dəyərindən və ilkin tanınma zamanı yaranan ədalətli dəyərindən fərli olduğu zaman, Təşkilat əməliyyat qiyməti və ədalətli dəyər arasındakı fərqi xalis satış gəlirlərinə tanıyır. Ədalətli dəyərin bəzi daxilolmaların müşahidə oluna bilmədiyi modelə əsaslandığı hallarda əməliyyat qiyməti və ədalətli dəyər arasındakı fərq təxirə salınır və yalnız daxilolmaların müşahidəsi mümkün oluqda və ya alətlərin tanınması dayandırldıqda mənfəət və zərərdə tanınır.

Təxirə salınmış 1-ci gün mənfəət və ya zərər yalnız bazar iştirakçılarının qiymət təyin edərkən nəzərə alacaqları bir amilin (vaxt daxil olmaqla) dəyişməsi nəticəsində yaranacaq dərəcədə tanına bilər. Təşkilatın uçot siyasəti 1-ci gün mənfəət və ya zərər yalnız girişlər müşahidə edildikdə və ya alət tanınmamış olduqda tanımaqdır.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ölçülmə kateqoriyaları

Təşkilat öz maliyyə aktivlərini aşağıdakı meyarlarla aktivlərin idarə olunmasının biznes modeli və aktivlərin müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- Amortizasiya olunmuş dəyərlə;
- Sair məcmu gəlirlər hesabında ədalətli dəyərlə;
- Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə.

Təşkilat öz derivativlərini və satış portfelini mənfəət zərər hesabına ədalətli dəyərlə təsnifləşdirir və ölçür. Təşkilat qeyd olunan yanaşma uyğunsuzluqları əhəmiyyətli dərəcədə azaltdığı və ya aradan qaldırdığı halda maliyyə alətlərini mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanıya bilər.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınan bank hesabları, müştərilərə verilən kreditlər və avanslar, maliyyə investisiyaları

Təşkilat yalnız aşağıdakı hər iki şərt ödənərsə *Bank hesabları, müştərilərə verilən kreditlər və avanslar* və digər maliyyə investisiyalarını amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçür:

- Maliyyə aktivləri müqavilə əsasında pul vəsaitləri hərəkətinin toplanması məqsədi daşıyan biznes modelin tərkibindədir;
- Maliyyə aktivlərinin müqavilə şərtləri ödənilməli olan əsas məbləğin qalıq dəyərinə hesablanmış faiz və əsas məbləğlərin geri ödənişindən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmalarına gətirib çıxarır.

Bu şərtlərin detalları aşağıda təsvir olunub:

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Təşkilat onun biznes məqsədlərinə çatmaq üçün maliyyə aktivləri qruplarınının idarə olunmasını ən uyğun şəkildə əks etdirilməsi səviyyəsində özünün biznes modelini təyin edir.

Təşkilatın biznes modeli maliyyə alətlərinə görə tək-tək deyil, cəmlənmiş portfellərin daha yüksək səviyyələrinə görə qiymətləndirilir və aşağıdakı müşahidə oluna bilən faktorlara əsaslanır:

- Biznes modelin performansı və bu biznes model daxilində saxlanılan maliyyə aktivləri necə qiymətləndirilir və müəssisənin əsas idarə heyətinə təqdim olunur;
- Biznes modelin performansına (və bu biznes model daxilində saxlanılan maliyyə aktivlərinə) təsir edən risklər və xüsusilə də, bu riskərin idarə olunması üsulu;
- Müəssisənin menecerlərinə müavinətlər necə verilir (məsələn, kompensasiya aktivlərin ədalətli dəyərinə və yaxud müqavilə üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanır);
- Satışların gözlənilən tezliyi, dəyər və vaxtı da Təşkilatın qiymətləndirilməsi baxımından mühim aspektlərdən hesab edilir.

Biznes model qiymətləndirməsi "ən pis hal" və "stress vəziyyəti" halları nəzərə alınmadan gözlənilən qrafikaya əsaslanır. İlkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Təşkilatın gözləntilərindən fərqli bir şəkildə həyata keçirilirsə bu halda Təşkilat biznes modelində qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin yeni başlayan və ya yeni satın alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən bu məlumatları da daxil edir.

Yalnız əsas məbləğin və faizlərinin fərdi ödənişi (YƏMFÖ)

Təşkilat təsnifat prossesinin ikinci mərhələsində maliyyə müqaviləsi şərtlərinin test meyarlarına uyğun olub olmadığını müəyyən edir.

Test mərhələsinin əsas vacib prinsipi maliyyə aktivinin ədalətli dəyərinin ilkin mərhələdə tanınması və maliyyə aktivinin qüvvədə olduğu müddət ərzində dəyişməsi (məsələn, hər hansı bir təkrar ödəmə və ya premium/endirim amortizasiyası) kimi müəyyənləşdirilmişdir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Yalnız əsas məbləğin və faizlərinin fərdi ödənişi (YƏMFÖ) (davamı)

Kreditin verilməsi zamanı ən mühim maraq amillərindən biri pulun zaman dəyərinin və kredit riskinin nəzərə alınmasıdır. YƏMFÖ qiymətləndirməsi aparmaq üçün Təşkilat mühakimə, maliyyə aktivlərinin hansı məzənnədə istifadə edilməsi və faiz dərəcəsinin müəyyənləşdirilməsi kimi əlaqəli faktorların nəzərə alınmasını tətbiq edir.

Bundan fərqli olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti risklərində və ya dəyişkənliyə məruz qalmasını izah edən müqavilə şərtlərinə əsasən pul vəsaitlərinin axını yalnız ödənilmiş əsas və faiz məbləğlərindən yaranmır. Bu kimi hallarda maliyyə aktivlərinin mənfəət və ya zərər hesabatında ədalətli dəyərlə MZƏD ölçülməsi tələb olunur.

Ticarət üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri

Təşkilat maliyyə aktivlərini və ya maliyyə öhdəliklərini alqı-satqı işlərində və ya qısamüddətli mənfəət əldə etmək məqsədi ilə verilmiş olduğu vəziyyətə görə təsnifləşdirir yaxud birlikdə idarə olunan maliyyə hesablamalarının bir hissəsini formalaşdırır. Satıla bilən aktivlər və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə qeyd olunur və ölçülür. Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər xalis ticarət gəlirində tanınır. Faiz və dividend gəlirləri və ya xərcləri, müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq və ya ödəniş haqqı yarandıqda xalis ticarət gəlirində qeyd olunur.

Bu təsnifata, əsasən yaxın müddətdə satış məqsədilə alınmış qiymətli kağızları, qısamüddətli müqavilələr və müştəri kreditləri daxil edilmişdir.

MHBS 9 aktivlərin idarə edilməsi və alətlərin müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti xüsusiyyətləri üçün müəssisənin biznes modelinin birləşməsi əsasında maliyyə alətlərinin təsnifləndirilməsini tələb edir. Ticarət üçün saxlanılan borc alətləri olan maliyyə aktivləri mənfəət və ya zərər hesabında ədalətli dəyərlə ölçülməyə gətirib çıxaran iş modeli ilə nəticələnir.

Sair məcmu gəlir hesabatında ədalətli dəyərdə (DMGƏD) tanınan borc alətləri

Təşkilatlar asağıda göstərilən şərtlərin hər ikisinin yerinə yerinə yetirilməsi şərtiylə Sair Məcmu Gəlir hesabatına əsasən ədalətli dəyərdə tanınan borc alətlərinin MHBS 9-a uyğun olaraq yeni kateqoriyalarını tətbiq edir:

- Bu alət müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti toplanması və maliyyə aktivlərinin satışına nail olmaqla bir biznes modelində keçirilir;
- Müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti və satıla bilən maliyyə aktivlərinin müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə cavab verir.

Sair məcmu gəlirlər hesabatında ədalətli dəyərlə tanınan borc alətləri sonradan ədalətli dəyərdə qiymətləndirilmiş və ədalətli dəyərdə yaranan dəyişikliklər mənfəət və ya zərər vasitəsilə ölçülür. Təşkilatların eyni təhlükəsizlik xidmətində birdən daha çox investisiyaya malik olması vəziyyətində , FİFO metodu tətbiq edilməkdədir. Balansdan kənar vəziyyətdə isə, daha əvvəl sair məcmu gəlirlər hesabatında tanınan bütün toplanmış mənfəət və zərərlər, sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyər metodundan gəlir və xərcə yenidən təsnifləndirilməkdədir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Sair məcmu gəlirlər hesabatına ədalətli dəyərlə tanınan kapital alətləri

Təşkilatlar, nadir hallarda ilkin tanınma zamanı maliyyə alətlərini *32 saylı MUBS Maliyyə alətləri: "Təqdimat standartına"* uyğun gəlirsə və ticari məqsədli saxlanılmırsa sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə tanıyır.

Bəzi kapital investisiyalarını, sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə kapital alətləri kimi sinifləndirməyi seçirlər. Bu kapital alətlərində gəlir ve zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərər hesabatına geri tanına bilməz. Dividendlər, ödəmə haqqı təşkil edildiyində, təşkilatların xərclərinin bir qisminin kompensasiya edilərək gəlir əldə etmələri kimi hallar- məsələn, sair məcmu gəlirlərdə qeyd olunan mənfəət istisna olmaqla, eynilə digər fəaliyyət gəlirləri kimi, mənfəət və ya zərər hesabında öz əksini tapır. Sair məcmu gəlirlərdə ədalətli dəyərlə tanınan kapital alətləri, dəyərsizləşmə qiymətləndirilməsindən kənar tutulmaqdadır.

Alınmış borclar və digər borc götürülmüş məbləğlər

İlkin tanınmadam sonra, alınmış borclar və borc götürülmüş məbləğlər, amortizasiya edilmiş xərclər kimi ölçülür.

Amortizasiya edilmiş xərclər, effektiv faiz dərəcəsinin daxili hissəsi olan maliyyə xərcləri, hər hansı bir endirim, və ya premiya fondları nəzərə alınaraq hesablanmaqdadır. Həm kapital, həm də öhdəlik komponentlərini özündə cəmləşdirən mürəkkəb maliyyə alətləri dərc olunma tarixində ayrılır.

Təşkilatlar, qeyri –törəmə alətlərinə mühasibat əməliyyatlarını yerinə yetirərkən, ilk öncə bu alətlərin mürəkkəb olub olmadığını müəyyən edir və daha sonra bu alətin hər bir komponentini ayrı ayrılıqda, maliyyə aktivi, öhdəliyi və ya kapitalı kimi, MUBS 32 əsasında, təsnifləşdirir.

Geri dönüşdürülə bilən alətlərin öhdəlik və kapital komponentlərinin təsnifi, bəzi səhmdarlar üçün bir variantın istifadəsi baxımından iqtisadi cəhətdən sərfəli görünsədə, geri dönüşüm əməliyyatının tətbiqi zamanı dəyişiklik səbəbiylə yenidən nəzərdən keçirilə bilməz. Mürəkkəb maliyyə alətinin ilkin sərmayəsinin kapital və öhdəlik komponentlərinə ötürülməsi zamanı, kapital, alətin bütün həqiqi dəyərinin qalıq məbləğlərinin ixracından sonrakı halı olaraq dəyərləndirilir və bu məbləğ öhdəliklər üçün ayrı bir şəkildə qeyd olunur. Hər hansı bir mürəkkəb maliyyə alətinə bağlı olan törəmə tərkibli alətlərin dəyəri, kapitaldan fərqli olaraq, öhdəlik komponentlərinə daxil olmaqdadır. Təşkilatlar kapital və öhdəlik bölgüsünü müəyyən etdikdən sonra, sonrakı mərhələ olaraq, öhdəliklərin ayrı ayrılıqda nəzərə alınması vacib olan törəmələrə malik olub olmadığını müəyyənləşdirməlidir.

Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (MZƏD)

Bu kateqoriyaya aid olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, kommersiya məqsədli olmayan və ilkin mühasibat prosesi zamanı rəhbərlik tərəfindən müəyyən olunan və ya icbari şəkildə MHBS 9 nəzdində həqiqi dəyəri ölçülə bilən kateqoriyalardır. Rəhbərlik ilkin uçot sonrası yalnız aşağıda göstərilən kriteriyalardan biri yerinə yetirildiyində mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan bir alət müəyyən edir. Bu cür təyinatlar hər bir alət üzrə ayrıca həyata keçirilir:

- müvafiq təyinat mühasibat uçotunda fərqli tanınma halında yarana biləcək uyğunsuzluqları aradan qaldırır və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaldırsa;
  və ya
- Borclar risklərin idarə edilməsi siyasəti və ya investisiya strategiyasına əsasən idarə olunan və onların fəaliyyəti ədalətli dəyər əsasında qiymətləndirilmiş maliyyə öhdəlikləri qrupunun bir hissəsidirsə;
  və ya

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (MZƏD) (davam)

- Bir və ya daha çox derivativi olan öhdəliklər, əksər hallarda istənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməyincə müqavilə ilə və ya bənzər bir alətlə əlaqədar derivativlərin ayrılmasının qadağan edildiyi hesab edilirsə.

Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ədalətli dəyərdə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir.

Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər Təşkilatın öz kredit riskindəki dəyişikliklər səbəbindən öhdəliklərin ədalətli dəyərində hərəkətlər istisna olmaqla, mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər sair məcmu gəlirlər vasitəsilə öz kredit ehtiyatında qeydə alınır və mənfəət və zərərə geri qaytarılmır. Mənfəət və ya zərər hesabatında əks etdirilən alətlər üzrə əldə edilmiş və ya hesablanmış faizlər, faiz gəliri və ya faiz xərci ilə, hər hansı bir endirim / mükafat və alət əməliyyatının xərclərini alətin ayrılmaz bir hissəsi kimi nəzərə almaqla və effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə hesablanır.

Səhmdar alətlərinin payı üzrə dividend gəlirləri, ödəniş hüququ təsis edildikdə, digər əməliyyat gəlirləri kimi mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə olunmayan kredit öhdəliyi

Təşkilat maliyyə zəmanətləri, akkreditiv və borc öhdəliklərini dərc edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında tanınır (Müddəalar daxilində). Hər bir zəmanət üzrə Təşkilatın öhdəliyi ilkin tanınan məbləğin üstündə hesablanır və mənfəət və ya zərər hesabatında yığılmış amortizasiya ayırmaları çıxılır. Əldə edilmiş mükafat zəmanət müddəti boyunca düz xətt əsasında *net gəliri və komisiya gəliri* formasında mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin yenidən təsnifləşdirilməsi

Təşkilatın satın aldığı, satdığı və ya ixtisar etdiyi biznes sahələri istisna olmaqla, Təşkilat ilkin tanınmadan sonrakı mərhələ üçün maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnifləşdirilmir. Təşkilat 2019-cu ildə hər hansı bir maliyyə aktivlərini və öhdəliklərini yenidən sinifləşdirməyib.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması

Şərtlərin və şəraitlərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsinə görə tanınmanın dayandırılması

Təşkilat, şərtlər və şərtlər yenidən razılaşdırıldıqda, müştəriyə verilən kreditlər və avanslar kimi maliyyə aktivinin tanınması dayandırılır, nəticədə, yeni kredit təsnif olunur, tanınmanın dayandırılmasından yaranan fərq gəlir və ya xərcdə tanınır, dəyərsizləşmə zərərinin hələ yaradılmadığı dərəcəyə kimi. Yeni tanınmış kreditlər GKZ ölçmə məqsədləri üçün yeni kredit dəyərsizləşmiş hesab edilənə qədər 1-ci Mərhələdə təsnifləşdirilir, yeni kredit ilkin tanımada dəyərsizləşmiş olmadıqda.

Təşkilat müştəriyə kredit verilməsininin dayandırılıb-dayandırılmamasını qiymətləndirərkən, aşağıdakı faktları nəzərdə alır:

- Kreditin valyutasının dəyişməsi;
- Kapital xüsusiyyətlərinin təqdimatı;
- Qarşı tərəfdəki dəyişiklik;
- Dəyişikliklərin bu cür tanınması müqabilində modifikasiya alətləri artıq YƏMFÖ meyarlarına cavab verməyəcəyinin məlum olması.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Şərtlərin və şəraitlərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsinə görə tanınmanın dayandırılması (davamı)

Əgər dəyişiklik nəğd pul vəsaitlərinin axışında əhəmiyətli dərəcədə fərqliliyə səbəb olmursa, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxara bilməz. Orijinal ehtimal olunan faiz dərəcələrində diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkətindəki dəyişikliyə əsasən, Təşkilat, hər hansı bir dəyərdən düşmə (dəyərsizləşmə) halları qeyd edilmədiyi təqdirdə, bununla bağlı olaraq mənfəət və zərər hesabına dəyişikliklərin təsirini uçota alır.

Əsaslı dəyişikliklərdən başqa tanımanın dayandırılması halları

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivindən pul vəsaitlərinin hərəkətini almaq hüququ başa çatdıqda maliyyə aktivinin (və ya mümkün olduqda, maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya oxşar maliyyə aktivlərinin bir hissəsi) tanınması dayandırılır.

Təşkilat maliyyə aktivini yalnız və yalnız aşağıdakı hallarda köçürə bilər:

- Təşkilat maliyyə aktivlərindən pul vəsaitlərinin axınını əldə etmək üçün müqavilə hüquqlarını köçürmüşdür;

və ya

- Pul vəsaitlərinin hərəkəti hüququnu saxlayır, lakin "ötürmə" razılaşması ilə üçüncü tərəfə maddi gecikmə olmadan alınan pul vəsaitlərinin hamısını tam ödəmək öhdəliyi götürür ki, bu ödəniş qaydaları.

Təşkilatın maliyyə aktivi üzrə pul vəsaitlərinin axınını ("əsas aktiv") almaq üzrə müqavilə hüquqlarını saxladığı əməliyyatlardır, lakin həmin pul vəsaitlərinin hərəkəti bir və ya bir neçə müəssisəyə ("son alıcılara '), aşağıdakı üç şərt yerinə yetirildikdə ödənilir:

- Təşkilat, alınmış məbləğin tam ödənilməsi və faiz dərəcələrinə uyğun faiz məbləğləri ilə qısamüddətli avanslar istisna olmaqla, orijinal aktivdən ekvivalent məbləğlərin yığımını həyata keçirmədiyi halda, alıcılara məbləğləri ödəmək öhdəliyi yoxdursa;
- Təşkilat, potensial alıcılara təminat olaraq təqdim etdiyi aktivdən başqa, hər hansı bir digər orijinal aktivi sata və ya girov qoya bilməzsə;
- Təşkilat potensial alıcılar adına toplanan pul vəsaitlərini əhəmiyyətli gecikmə olmadan təhvil vermək məcburiyyətindədirsə.

Əlavə olaraq, Təşkilat bu cür pul axınlarını yenidən investisiya etmək hüququna malik deyil,istisna olaraq yığım tarixi və potensial alıcılara lazım olan pul köçürmə tarixləri arasında olan dövr ərzində qazanılmış faizlər də daxil olmaqla, toplanış tarixi və son alıcılara tələb olunan pul köçürmə tarixi arasındakı müddət ərzində.

Transfer yalnız tanınmanın dayandırılması hallarına uyğunlaşdırılır, həmçinin :

- Təşkilat aktivin bütün risklərini və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə ötürmüşdür;

və ya

- Təşkilat aktivin bütün risklərini və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə nə ötürmüş nə də saxlamamışdır lakin aktiv üzrə nəzarətin ötürülməsini təmin etmişdir.

Təşkilat, bütün əsaslı riskləri və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə köçürmədikdə və ya əlində saxlamadıqda, yalnız aktivin nəzarətini özündə saxlayıbsa, aktiv yalnız Təşkilatın davamlı təsirini əhəmiyyətlilik dərəcəsi ilə tanınır və bu halda Təşkilat həmçinin əlaqəli öhdəliyi tanımalıdır. Köçürülmüş aktiv və əlaqəli öhdəlik Təşkilatın əlində saxladığı hüquq və öhdəlikləri əks etdirən əsaslarla ölçülür.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Əsaslı dəyişikliklərdən başqa tanımanın dayandırılması halları (davamı)

Maliyyə aktivləri (aktivləri)

Köçürülmüş aktiv üzərində təminat şəkli alan davamlı müdaxilə və təsir gücü, aktivi orijinal balans dəyərinin altında və Təşkilatın ödəməsi tələb oluna biləcək makimum məbləğlə ölçülür.

Davamlı təsir köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və ya satın alınan bir variantın (və ya hər ikisinin) formasını alırsa, Təşkilatın aktivi yenidən satın alma prosesində ödəməsi lazım gələn dəyərdə ölçülür. Ədalətli dəyərlə ölçülmüş bir aktiv üzrə yazılı təklif seçimi olması halında, müəssisənin davam edən təsirinin əhatəsi, köçürülmüş aktivin ədalətli dəyəri və seçmə əməliyyat qiymətinin aşağı olması şərtlərilə məhdudlaşır.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliklərinin tanınması öhdəliklərin sıfırlanması, ləğv edilməsi ya da vaxtının bitməsi hallarında dayandırılır. Mövcud maliyyə öhdəliyi eyni kredit verəndən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli şərtlər ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirildikdə, belə bir mübadilə və ya dəyişiklik öz öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması və yeni öhdəliklərin tanınması kimi qəbul edilir. Orijinal maliyyə öhdəliklərinin balans dəyəri və ödənilməli ödənişlər arasındakı fərq mənfəət və zərərdə tanınır.

Maliyyə aktivlərinin dəyərdən düşməsi

Gözlənilən kredit zərərlərinin tanınması prinsiplərinə ümumi baxış

Təşkilatın, birlikdə "maliyyə alətləri" adlandırılan kredit şərti öhdəliklər və qarantiya müqavilələri ilə yanaşı, mənfəət və ya zərər hesabında ədalətli dəyərlə saxlanılan bütün kreditlər, digər borc maliyyə aktivləri gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyyat yaradır. Kapital alətləri MHBS 9-a uyğun olaraq dəyərsizləşməyə məruz qalmır.

GKZ yaranmasından bu yana kredit riskində əhəmiyyətli bir artım olmadıqca, aktivin ömrü boyu yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə dayanmaqdadır. Hesabat tarixindən sonrakı 12 ay müddətində maliyyə alətində ehtimal olunan hadisələrdən qaynaqlanan zərərləri təmsil edən hissədir.

Hər ikisi maliyyə alətlərinin əsas portfelinin xarakterindən asılı olaraq ya fərdi əsasda ya da kollektiv əsasda hesablanır. Təşkilat hər hesabat dövrünün sonunda, ilkin tanımadan sonra maliyyə alətlərinin kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artıb-artmadığını, maliyyə alətlərinin qalan faydalı ömrü ərzində dəyərsizləşmə riskindəki dəyişikliyi diqqətə alaraq qiymətləndirmə aparmaq siyasətini həyata keçirmişdir.

Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq Təşkilat kreditlərini aşağıda açıqlandığı şəkildə Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və dəyərsizləşmiş (POCI) kreditlər kimi qruplaşdırır.

Mərhələ 1: Kreditlərin ilkin tanınması, Təşkilat 12 aylıq GKZ-ə əsaslanan ehtiyyat məbləğini tanıyır. Mərhələ 1 kateqoriyasında qruplaşdırılan kreditlər həmçinin kredit riskinin artaraq Mərhələ 2-dən yenidən təsnifləşdirilmiş kreditləri də özündə cəmləşdirir.

Mərhələ 2: Borc verildikdən sonra kredit riskində əhəmiyyətli artım baş verdikdə, Təşkilat kreditin gözlənilən faydalı ömrü ərzində yarana biləcək zərərlər üçün ehtiyat yaradır. Mərhələ 2 kreditləri əlavə olaraq, kredit riskinin artdığı və kreditin Mərhələ 3-dən etibarən yenidən təsnifləşdirildiyi təsislərədə ehtiva edir.

Mərhələ 3: Əhəmiyyətli dərəcədə dəyərsizləşmə müşahidə olunan kreditlər. Təşkilat kreditin gözlənilən faydalı ömrü ərzində yarana biləcək zərərlər üçün ehtiyat yaradır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Gözlənilən kredit zərərlərinin tanınması prinsiplərinə ümumi baxış (davamı)

POCI: Alınan və ya yaradılan kredit aktivləri üçün ilkin tanımada dəyərsizləşmə müşahidə olunan maliyyə aktivləridir. POCI aktivləri orjinal tanınmalar sırasında ədalətli dəyərdə qeydə alınır və faiz gəlirinin sonrakı tanınmaları effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır. GKZ yalnız ehtimal edilən dəyərsizləşmədə növbəti dəyişiklik olduğunda tanınır və ya genişləndirilir.

Təşkilatın geri ödənilməmiş kedit məbləğlərilə bağlı bərpa olunmasına dair gözləntisi qalmadığı hallarda bütünlüklə və ya hissəvi maliyyə aktivinin ümumi balans dəyəri azaldılır. Bu, maliyyə aktivinin tanımasının (qismən) dayandırılması hesab olunur.

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması

Təşkilatlar effektiv faiz dərəcəsinə qədər azalmış qısamüddətli nağd pul daxilolmalarını ölçmək üçün dörd ehtimal yönümlü ssenariyə dayanaraq gözlənilən kredit zərərlərini hesablayırlar. Qısamüddətli nağd pul azalmaları müqaviləyə uyğun olaraq müəssisəyə ödənilməli pul axınları ilə müəssisənin ümumilikdə əldə etməyi gözlədiyi məbləğ arasındakı fərqdir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanmasında əsas elementlər aşağıdakılardır:

- *Defolt ehtimalı-* (Öhdəliyin yerinə yetirilməməsi ehtimalı) verilmiş zaman kəsiyində ödənilməmə ehtimalının təxmini hesablanmasıdır.
  Defolt ehtimalı bəzən yalnız dəyərləndirilən zaman müddətində baş verə bilər, lakin, ehiyatlar portfel daxilində davamlı olaraq saxlanılmış ola da bilər.
- *Defolt ehtimalında açıqlanma-* hesabat tarixindən sonra əsas məbləğin və faizin müqavilə ilə müəyyən edilmiş və ya hər hansı digər formada təyin edilən geri ödəmə şərtləri daxil olmaqla, təklif edilən güzəştlərdən mümkün azalmaların və gecikmiş ödəmələrə yığılmış faizlərin nəzərə alınaraq gələcək tarixdəki dofoltun açıqlama qeydlərində yaradacağı dəyişikliklərin əvvəlcədən təxmin edilməsidir.
- *Defolt ehtimalında mümkün zərərlər-* Verilmiş müddət ərzində defolt hadisəsinin baş verməsindən yaranan zərərlərin əvvəlcədən təxmin edilməsidir. Bu daha çox müqavilə üzrə məbləğlər ilə borc verənin qoyulmuş girovların realizasiyası da daxil olmaqla almağı gözlədiyi məbləğ arasındakı fərqə əsaslanır.

Gözlənilən kredit itkilərini əvvəlcədən dəyərləndirərkən dörd müxtəlif ssenariləri nəzərə alınır (əsas vəziyyət, qalxış, yumuşaq düşüş (enmə 1), və daha kəskin enmə (enmə 2). Bunların hər biri müxtəlif defolt ehtimalı, defolt vəziyyətində açıqlama və defolt ehtimalında mümkün zərərlərlə əlaqəlidir. Vəziyyətdən asılı olaraq, ödənilməyən borcların ödənilmə ehtimalının və girovun dəyərinin və ya aktivin satılmasından əldə ediləcək məbləğin də nəzərə alınaraq geri qaytarılmasına dair müxtəlif ssenarilər də daxil edilə bilər.

Kredit kartları və digər dövriyyə vəsaitləri istisna olmaqla kredit zərərlərində maksimum dövr Təşkilat hüquqi cəhətdən daha erkən müddətə tanımalı olduğu hallar istisna olmaqla maliyyə alətinin müqavilə müddəti ilə müəyyən edilir.

Dəyərsizləşmə zərərləri və azadolmalar maliyyə aktivinin balans dəyərinə müəyyən edilmiş alınmamış borc öhdəliyinə görə yaradılan gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatlardan formalaşan modifikasiya zərərləri və ya gəlirlərindən ayrılıqda balansda və açıqlama qeydlərində öz əksini tapır. Gözlənilən kredit zərəri metodunun mexanizmlərini aşağıdakı kimi izah etmək olar:

- 1-ci mərhələ: Təşkilat hesabat tarixindən sonrakı 12 aylıq müddət ərzində maliyyə alətinin mümkün ödənilməmə ehtimalının nəticəsi kimi istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərinin 12 aylıq nisbətini hesablayır. Təşkilat hesabat tarixindən sonrakı növbəti 12 aylıq müddət üçün gözlənilən ödənilməmə hadisəsinə ehtiyat məbləğini hesablayır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması (davamı)

Bu gözlənilən 12 aylıq ödənilməmə ehtimalları effektiv faiz dərəcəsinə yaxınlaşana qədər azaldıb, ödənilməmə hadisəsində gözlənilən itkilərin miqdarında vurularaq ödənilməmə hadisəsində açqlama qeydlərinin proqnozlaşdırılmasına istifadə olunur. Hər dörd ssenari üçün bu hesablamalar yuxarıda izah edildiyi kimidir.

- 2-ci mərhələ: Borcun kredit riski orijinaldan əhəmiyyətli dərəcədə artdıqda Təşkilat istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərəri ehtiyatı yaradır. Mexanizmlər ssenarilər də daxil olmaqla yuxarıda izah edilən digər ssenarilərlə oxşarlıq təşkil etsə də ödənilməmənin ehtimalı və ödənilməmə hadisəsində zərərlərin miqdarı maliyyə alətinin istifadə müddətinə əsasən proqnozlaşdırılır. Ehtimal olunan nağd pul ehtiyatları orijinal effektiv faiz dərəcəsinə yaxın məbləğə qədər azaldılır.
- 3-cü mərhələ: Təşkilat kredit dəyərsizləşməsi nəzərə alınan borclara (7-ci qeyddə göstərildiyi kimi) gözlənilən istifadə müddəti üzrə kredit zərərləri hesablayır. Bu metod 2-ci mərhələdə verilən ödənilməmə ehtimalı 100% müəyyən edilmiş aktivlərlə oxşardır.
- Alınmış və ya orijinal kredit dəyərsizləşməsi müəyyən edilən aktivlər ilkin tanınmada kredit dəyərsizləşməsi hesablanan aktivlərdir. təşkilatlar ilkin tanınmadan istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərlərinə yalnızca yığılmış dəyişiklikləri dörd ehtimal yönümlü ssenarilərə əsaslanaraq tanıyır.
- Borc öhdəlikləri və akkreditivlər.

Alınmamış borc öhdəliyinə istifadə müddəti üzrə gözlədilən kredit zərərlərini proqnozlaşdırarkən Təşkilat borc öhdəliyinin gözlənilən hissəsinin istifadə müddəti bitdikdən sonra alacağını nəzərdə tutur. Gözlənilən kredit zərəri, dörd ssenarinin ehtimal ağırlığına əsaslanan nağd pulun çəkildiyi təqdirdə, gözlənilən çatışmazlıqların bugünkü dəyərinə əsaslanır. Gözlənilən nağd pul çatışmazlığı, kredit üzrə gözlənilən effektiv faiz dərəcəsinə yaxınlaşanda təxirə salınır.

Həm kredit, həm də alınmamış bir öhdəlik daxil olan kredit kartları və dövriyyə vəsaitləri üçün gözlənilən kredit zərərləri kreditlə birlikdə hesablanır və təqdim olunur. Kredit öhdəlikləri və akkreditivlər üçün gözlənilən kredit itkiləri *ehtiyat* məbləği içərisində tanınır.

- Qarantiyalar

Hər bir zəmanət üzrə Təşkilatın öhdəliyi, gəlir hesabatında tanınmış məcmu amortizasiya məbləğinin azaldılması və gözlənilən kredit itkiləri ehtimalının daha yüksək olması ilə ölçülür.

Bu məqsədlə, Təşkilat, sahibinin kredit zərərinə görə geri ödəyəcəyi məbləğin riskə uyğun effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilmiş azalmaların hazırki dəyərini əvvəlcədən təqribi hesablayır. Hesablama ehtimal ağırlıqlı dörd ssenari ilə aparılır. Maliyyə təminatı müqavilələri ilə bağlı gözlənilən kredit itkiləri *ehtiyatlar* daxilində tanınır.

Digər məcmu gəlirlər içərisində balans dəyəri ilə ölçülən borc alətləri (DMGƏD)

Digər məcmu gəlirlər içərisində balans dəyərində ölçülmüş borc alətlərinin gözlənilən kredit zərərləri bu maliyyə aktivlərinin qalıq dəyərini maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda azaltmır. Bunun əvəzində, aktivlərin amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülməsi halında yaranacaq ehtiyata bərabər olan məbləğ, sair məcmu gəlirlərdə mənfəət və ya zərərə müvafiq yığılmış dəyərsizləşmə məbləği olaraq tanınır. Sair məcmu gəlirlərdə yığılmış zərərlər, aktivlərin silinməsi zamanı mənfəət və zərər hesabına qaytarılır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Alınmış və ya ilkin tanınmadan kredit dəyərsizləşməsi müəyyən olunmuş maliyyə aktivləri

Alınmış və ya ilkin tanınmdad kredit dəyərsizləşməsi müəyyən olunmuş maliyyə aktivləri üçün Təşkilat ilkin tanınmadakı zərər ehtiyatlarına yalnız yığılmış dəyişiklikləri tanıyır.

Gələcəklə bağlı proqnoz xarakterli məlumatlar

Gözlənilən kredit riski modellərində, təşkilatlar aşağıdakı kimi geniş iqtisadi informasiyalara əsaslanmaqdadır:

- ÜDM artımı;
- İşsizlik dərəcəsi;
- Mərkəzi bankın faiz dərəcəsi;
- Təsərrüfatı qiymətləri indeksi.

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması üçün istifadə olunan məlumatlar və modellər, maliyyə hesabatları tarixində bazarın bütün xüsusiyyətlərini əks etdirə bilməz. Belə fərqlər əhəmiyyətli dərəcədə vacib olduqda bunu əks etdirmək üçün, keyfiyyətə uyğun bəzən müvəqqəti olaraq düzəlişlər edilir.

Yuxarıda göstərilən məlumatlar yalnız məsələyə aydınlıq gətirmək məqsədilə seçilmiş ümumi iqtisadi göstəricilərdir. Praktikada əmtəə qiymətləri inflyasiya dərəcələri, valyuta məzənnələri və dövlət büdcəsinin kəsirləri kimi digər göstəricilər də istifadə oluna bilər.

Girov qiymətləndirməsi

Təşkilat maliyyə aktivləri üzərində kredit risklərini azaldılması üçün mümkün olduğu qədər girovdan istifadə etməyə çalışır. Təşkilat, pul, qiymətli kağızlar, akkreditivlər / zəmanətlər, daşınmaz əmlak, debitor borcları, ehtiyatlar, digər qeyri-maliyyə aktivləri və xalis müqavilələr formasında kredit alətləri kimi müxtəlif formalarda mövcud ola bilər. Girov təmin edilmədiyi halda, bu Təşkilatın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında qeyd edilmir.

Lakin, girovun balans dəyəri gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanmasına təsir göstərir. Adətən, ən az, kreditin verildiyi anda və üç ayda bir dəfə yenidən qiymətləndirilir. Bununla yanaşı, bəzi girovlar, məsələn, marja tələblərinə aid pul və ya qiymətli kağızlar gündəlik qiymətləndirilir.

Mümkün olduğu təqdirdə, Təşkilat təminat kimi saxlanılan maliyyə aktivlərini qiymətləndirmək üçün aktiv bazar məlumatlarından istifadə edir. Sabit bazar qiymətinə sahib olmayan digər maliyyə aktivləri modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Daşınmaz əmlak kimi qeyri-maliyyə girovları ipoteka brokerləri kimi üçüncü tərəflərin verdiyi məlumatlara görə və ya mənzil qiymət indeksləri əsasında qiymətləndirilir.

Girovun ötürülməsi

Təşkilatın siyasəti müsadirə edilmiş girovların Təşkilatın daxili əməliyyatları üçün ən yaxşı şəkildə istifadə edilə biləcəyini və ya satılmalı olduğunu müəyyən etməkdir. Daxili əməliyyatlar üçün yararlı olacağı təsbit edilmiş girovlar üçüncü şəxslərə ötürüləcəyi dəyərdən aşağı və ya orijinal təmin edilmiş aktivin balans dəyərində hesablanır. Satışın daha əlverişli olduğu müəyyənləşdirilmiş girovlar, satış üçün saxlanılan aktivlərdə, balans dəyərində (əgər aktivlər olduqda) və ya balans dəyərindən qaytarılma tarixində satış üçün çəkiləcək xərclər çıxılmaqla Təşkilatın daxili siyasətinə uyğun olaraq tanınır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Girovun ötürülməsi (davamı)

Təşkilat normal fəaliyyəti dövründə pərakəndə portfelində əmlak və ya digər aktivləri fiziki olaraq üçüncü şəxslərə ötürmür, adətən auksionda borc öhdəliyini ödəmək üçün xarici agentləri cəlb edir. Hər hansı əlavə dəyər müştərilərə / borcalanlara qaytarılır. Bu praktikanın nəticəsi olaraq hüquqi ötürülmə prosesinə məruz qalmış yaşayış obyektləri balansda qeyd edilmir.

Silinmələr

Maliyyə aktivləri yalnız bərpa edilməsi mümkün olmadığı halda təsdiq edildiyi zaman qismən və ya tam olaraq silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış zərər ehtiyatından çox olduqda, fərq əvvəlcə ümumi balans dəyərinə tətbiq edilən ehtiyata əlavə olunur. Hər hansı bir sonrakı bərpa kredit zərərləri üzrə xərclərə hesablanır.

MHBS 7R.35L müəssisələrdən dövr ərzində silinmiş və hələ də icra fəaliyyətinə məruz qalan maliyyə aktivləri üzrə qüvvədə olan məbləği açıqlamağı tələb edir. Bu tələb, Təşkilatın aktivi bərpa etmək üçün heç bir əsaslı gözləntiləri olmadığı təqdirdə və əlavə prosedurları icra etməkdən imtina etdikdə silməsinə imkan verən MHBS 9.5.4.4 ilə ziddiyyət təşkil edir

Ədalətli dəyər müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərən yaxşı məlumatlandırılmış müstəqil tərəflər arasında əməliyyatın ümumi şərtlər əsasında həyata keçirildiyi zaman aktivin mübadilə edilə bildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi məbləği təşkil edir. Ədalətli dəyər fəal bazarda alınıb satılan maliyyə aktivləri üzrə cari tələb qiymətini və maliyyə öhdəlikləri üzrə cari təklif qiymətini əks etdirir. Bazar riskləri qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilən aktiv və öhdəliklər ilə əlaqədar Təşkilat qarşılıqlı surətdə əvəzləşdirilən risklər üzrə ədalətli dəyər göstəricilərinin müəyyən edilməsi üçün orta bazar qiymətlərindən istifadə edə bilər və xalis açıq mövqeyə müvafiq tələb və təklif qiyməti tətbiq edə bilər. Maliyyə aləti fəal bazarda o zaman sərbəst surətdə alınıb satıla bilən aktivlər kimi qəbul edilir ki, onların qiymətləri haqqında məlumat fond birjasında və ya digər maliyyə Təşkilatından sərbəst və müntəzəm şəkildə əldə edilə bilsin və bu zaman həmin qiymətlər könüllü şəkildə bazar şərtləri çərçivəsində həyata keçirilən real və müntəzəm əməliyyatları əks etdirsin.

Bazar qiymətləri mövcud olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modeli, könüllü şəkildə həyata keçirilən ən son əməliyyatlar haqqında məlumata əsaslanan modellər kimi qiymətləndirmə üsulları, eləcə də investisiya qoyulan müəssisələr haqqında maliyyə məlumatlarının təhlili istifadə edilir.

Qiymətləndirmə üsulları müşahidə edilə bilən bazar məlumatları ilə dəstəklənməyən fərziyyələrin istifadə olunmasını tələb edə bilər. Bu fərziyyələrin hər-hansı birinin mümkün alternativ variantla əvəz edilməsi nəticəsində mənfəət, gəlir, aktiv və öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə səbəb olacaq hallar barədə məlumat hazırkı maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

İlkin dəyər alış tarixinə aktivi almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitlərini və ya onların ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş digər resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və *əməliyyat xərclərini* ehtiva edir.İlkin dəyərlə qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir.Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri maliyyə xərclərinə daxil edilmir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Amortizasiya olunmuş maya dəyəri əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər-hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər-hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın müvafiq maddələrinin balans dəyərinə daxil edilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri asanlıqla müəyyən nağd pul məbləğinə çevrilə bilən və dəyəri cüzi dəyişikliklərə məruz qalan maddələrdir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə ilkin ödəmə müddəti üç aydan az olan banklararası bütün depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudlaşdırılmış vəsaitlər pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində əks etdirilir.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılmaq şərtilə sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qeyri-derivativ maliyyə alətləri ilə əlaqəsi olmayan debitor borclarının əldə edilməsi və ya yaradılması məqsədilə, Təşkilat tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. İlkin qiymətləndirmədən sonra müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, banklardan alınacaq vəsaitlər EFD metodologiyası istifadə olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə dəyərsizləşmə çıxılmaqla müəyyən olunur.Amortizasiya olunmuş dəyər satın alma zamanı edilən güzəştlər və mükafatlar, EFD-in ayrılmaz hissəsi olan haqqlar və xərclər nəzərə alınmaqla hesablanır.

Buna görə də, Təşkilat faiz gəlirini gözlənilən kreditin müddəti ərzində sabit gəlirlilik dərəcəsinin ən yaxşı qiymətləndirməsini əks etdirən gəlirlilik dərəcəsi istifadə etməklə tanıyır, beləliklə, müxtəlif mərhələlərə aid olan potensial müxtəlif faiz dərəcələrinin təsirini və məhsulun həyat dövrünü (avanslar, cərimə faizləri və xərclər) tanıyır. Dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri ilə bağlı şərtlərə yenidən baxıldıqda, yenidən baxılmış şərtlər əvvəlki şərtlərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənərsə, yeni aktiv əvvəlcə ədalətli dəyərdə uçota alınır.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar lazım olduqda yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyərdə qeydə alınır.

Başa çatdırılmamış tikinti işləri lazım olduqda dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyərdə qeydə alınır. İlkin dəyərə müvafiq aktivlərin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi və ümumi borc vəsaitlərinin alınması ilə əlaqədar borc vəsaitləri üzrə xərclər daxildir. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra həmin aktivlər müvafiq əmlak və avadanlıqlar kateqoriyasına köçürülür və balans dəyərində uçota alınır. Başa çatdırılmamış tikintilər üçün tikinti işləri başa çatdırılmayana qədər amortizasiya hesablanmır. Əmlak və avadanlıqların bütün digər növləri lazım olduqda yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə üzrə zərəri çıxmaqla (əgər varsa), ilkin dəyərdə qeydə alınır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Əmlak və avadanlıqların əsas komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir. Əmlak və avadanlıqlar dəyərsizləşdikdə, onlar binalar və avadanlıqların istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyər ilə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdən daha yüksək olan dəyərə silinir. Aktivin balans dəyərindəki azalma mənfəət və zərərə aid edilir. Aktivin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyərin və ya satış xərcləri çıxılmaqla, onun ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki dövrlərdə hər-hansı aktiv üçün qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərərlər bərpa edilir.

Əmlak və avadanlıqların satışından yaranan gəlir və zərər, gəlir məbləği və balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və zərərdə əks etdirilir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər

Təşkilatın digər qeyri-maddi aktivlərinə komputer proqramları daxildir. Qeyri-maddi aktivlər yalnızca dəyərinin uyğun olaraq qiymətləndirilə bildiyi və Təşkilata bu qeyri-maddi aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin daxil olacağının ehtimal edildiyi təqdirdə tanınır. Ayrılıqda alınan qeyri-maddi aktivlər ilkin olaraq maya dəyərində tanınır. İlkin tanımadan sonra, qeyri-maddi aktivlər dəyərindən yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə xərcləri çıxılmaqla tanınır.

Qeyri-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddətinin müəyyən və ya qeyri-müəyyən olması qiymətləndirilir. Müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər faydalı istifadə müddəti dövründə amortizasiya olunur.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üçün faydalı istifadə müddəti və amortizasiya metodu ən azı hər maliyyə ilinin sonunda nəzərdən keçirilir. Faydalı istifadə müddətindəki və ya aktivə xas olan gələcək iqtisadi səmərənin gözlənilən istifadəsindək dəyişikliklər sonradan mühasibat prinsiplərindəki dəyişiklik kimi nəzərə alınan amortizasiya dövrünün və metodologiyasının dəyişməsinə səbəb olur.

Köhnəlmə və amortizasiya

Əmlak və avadanlıqlar üzrə amortizasiya düz xətt metoduna, yəni əsas vəsaitlərin aşağıda göstərilən təxmini faydalı xidmət müddəti ərzində aktivlərin ilkin dəyərini onların qalıq dəyərinədək azaltmaqla hesablanır:

	2019-cu il üzrə	2018-ci il üzrə
Mebel və avadanlıqlar	5 il	5 il
Kompüter və avadanlıqlar	5 il	5 il
Nəqliyyat vasitələri	5 il	5 il
Qeyri maddi aktivlər	10 il	10 il

Aktivin artıq köhnəldiyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Təşkilatın həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Təşkilat aktivi onun fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözlədikdə, aktivin qalıq dəyəri sıfra bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyərləri və faydalı xidmət müddətləri lazım olduqda hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və dəqiqləşdirilir.

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər, müxbir banklar tərəfindən Təşkilata nağd pul və ya digər aktivlər verildiyi andan qeydə alınır. Qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Təşkilat verdiyi borcları geri aldıqda, həmin borc öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun ödənilməsi üzrə yaranan gəlir və ya xərclərə aid edilir. İlkin qiymətləndirmədən sonra, digər banklara ödəniləcək vəsaitlər EFD tətbiq olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə göstərilir. Amortizasiya olunmuş dəyər EFD-in ayrılmaz tərkib hissəsi olan xərclər və vəsaitlər alınan zaman əldə olunan güzəştlər nəzərə alınmaqla hesablanır.

Borc götürülmüş digər vəsaitlər

Borc götürülmüş digər vəsaitlərə rezident və qeyri-rezident banklar tərəfindən sabit ödəmə müddəti və sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələri ilə verilmiş kreditlər daxildir. Borc götürülmüş digər vəsaitlər amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. İlkin qiymətləndirmədən sonra, borc götürülmüş digər vəsaitlər EFD tətbiq olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə göstərilir. Amortizasiya olunmuş dəyər EFD-in ayrılmaz tərkib hissəsi olan xərclər və vəsaitlər alınan zaman əldə olunan güzəştlər nəzərə alınmaqla hesablanır.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

İmtiyazlı səhmlər

İmtiyazlı səhmlər geri qaytarılandır və kapitalda iştirak hüququ verən səhmlər kimi nəzərə alınmır.

Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisi hazırkı maliyyə hesabatlarında Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri bilavasitə digər məcmu gəlirlərdə və ya kapitalda qeydə alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, mənfəət və zərərdə qeydə alınır.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda, təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və digər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

İlkin uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (biznes birləşməsi halları istisna olmaqla).

Təxirə salınmış vergi qalıqları, qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri o zaman hesablanır ki, bu çıxılmaların realizasiya oluna bilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb ediləcək mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilsin.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 102.1.22 - maddəsinə uyğun olaraq ASC-də fiziki şəxslərin investisiya qiymətli kağızları üzrə ödənilən dividendlər 2016-cı ilin fevral ayından etibarən 7-il müddətinə vergidən azaddır.

Qeyri-müəyyən vergi mövqeləri

Təşkilatın qeyri-müəyyən vergi mövqeləri rəhbərlik tərəfindən hər bir hesabat dövrünün sonunda qiymətləndirilir. Rəhbərlik qrupun vergi mövqeyinə vergi orqanları tərəfindən etiraz edildiyi halda, əlavə vergi öhdəliklərinin yaranmasını ehtimal etdikdə, vergi öhdəlikləri nəzərə alınmır. Bu cür qiymətləndirmə qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi qanunvericiliyinin təfsirinə və bu məsələlərə dair hər hansı məhkəmə və ya digər qurumların məlum qərarlarına əsasən aparılır. Mənfəət vergisi istisna olmaqla, cərimələr, penyalar və vergilər üzrə öhdəliklər hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərə dair rəhbərliyin ən yaxşı təxminləri əsasında uçota alınır.

Gəlir və xərclərin uçotu

Bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri məcmu gəlirlər haqqında hesabatda effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablama metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən, faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, əməliyyat xərcləri, eləcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Gəlir və xərclərin uçotu (davamı)

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komisiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zəmanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və sövdələşmə sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar əldə edilmiş və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Təşkilat tərəfindən əldə edilmiş komissiya haqları, Təşkilatın xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Təşkilat, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlikləri mənfəət və zərərdə ədalətli dəyərlə qeydə alınan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Kreditlərin və digər borc alətlərinin vaxtında qaytarılması ilə bağlı şübhə yarandıqda, onlar dəyərsizləşmə məbləğinin müəyyən edilməsi məqsədilə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin diskontlaşdırılması üçün istifadə edilən effektiv faiz dərəcəsi əsasında faiz gəlirlərini əks etdirməklə bərpa dəyərinə qədər azaldılır.

Bütün digər komissiya gəlirləri, digər gəlirlər və digər xərclər adətən göstərilməli olan ümumi xidmətlərdə faktiki göstərilmiş xidmətlərin payı kimi müəyyən edilmiş konkret əqdin tamamlanma dərəcəsindən asılı olaraq hesablama metodu ilə qeydə alınır. Sindikatlaşdırılmış kreditlər üzrə komissiya haqları, sindikatlaşdırma başa çatdıqda və Təşkilat kredit paketinin hər-hansı hissəsini özündə saxlamadıqda və ya paketin bir hissəsini əqdin digər iştirakçıları kimi eyni effektiv faiz dərəcəsilə özündə saxladıqda gəlir kimi əks etdirilir.

Üçüncü tərəflər üçün əqdlərin təşkili üzrə komissiya gəlirləri (məsələn, kreditlərin, səhmlərin və digər qiymətli kağızların alınması və yaxud qeyd olunan əməliyyatlar nəticəsində əldə edilmiş müəssisələrin alqısı və ya satışı) əqd başa çatdıqda qeydə alınır.

İnvestisiya portfelinin idarə olunması və digər idarəetmə və məsləhət xidmətləri üzrə komissiya gəlirləri xidmətlərin göstərilməsinə dair müqavilələrin şərtlərinə uyğun olaraq adətən sərf edilmiş vaxta proporsional şəkildə əks etdirilir. İnvestisiya fondlarının aktivlərinin idarə olunması üzrə komissiya gəlirləri bu cür xidmətlərin göstərildiyi dövr ərzində göstərilmiş xidmətlərə proporsional şəkildə qeydə alınır. Eyni prinsip əmlakın idarə edilməsi, maliyyə planlaşdırması və uzun müddət ərzində davamlı olaraq göstərilən depozitari xidmətləri üçün tətbiq edilir.

Xarici valyuta əməliyyatları

Təşkilatın funksional valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Təşkilatın funksional və hesabat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Monetar aktiv və öhdəliklər, ARMB-nin müvafiq hesabat tarixinə qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə əsasən müəssisənin funksional valyutasına çevrilir. Bu cür əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və ARMB-nin ilin sonuna olan rəsmi valyuta məzənnəsi ilə monetar aktiv və öhdəliklərin funksional valyutaya çevrilməsi nəticəsində yaranan müsbət və mənfi məzənnə fərqləri mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır.

İlin sonuna qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə yerli valyutaya çevrilmə qeyri-monetar maddələrə, o cümlədən pay alətlərinə tətbiq edilmir. Məzənnə dəyişikliklərinin pay qiymətli kağızların ədalətli dəyərinə təsiri ədalətli dəyər üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində gəlir və ya xərclərin bir hissəsi kimi qeydə alınır.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ Dolları = 1.7000 AZN və 1 Avro = 1.9035 AZN (31 dekabr 2018-ci il tarixinə: 1 ABŞ Dolları = 1.7000 AZN və 1 Avro = 1.9468 AZN).

3. Əsas uçot prinsiplərinin xülasəsi (davamı)

Əvəzləşdirmə

Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabata daxil edilməsi, qeydə alınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya eyni zamanda aktivi realizasiya edərək öhdəliyi ödəmək niyyəti mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər.

Borc qiymətli kağızları

Buraxılmış borc qiymətli kağızlarına istiqrazlar və "FinEx Kredit" BOKT ASC tərəfindən yerləşdirilmiş borc iltizamları aiddir. Əgər "FinEx Kredit" BOKT ASC öz borc qiymətli kağızını satın alırsa, bu öhdəlik maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından silinir və ödənilən vəsaitlə öhdəliyin qalıq dəyəri arasında olan fərq mənfəət və zərər hesablarında müvafiq olaraq öhdəliklərin vaxtından tez icra edilməsinin nəticəsi kimi təqdim edilir.

İşçilərə sərf olunan xərclər və müvafiq ayırmalar

Əmək haqları, məvaciblər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Pensiya və Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülletenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Təşkilatın işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır.

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Təşkilat növbəti il ərzində hesabatlarda əks etdirilən aktiv və öhdəliklərin məbləğlərinə təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr və təxminlər irəli sürür.

Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti il ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə zərər

Təşkilat müntəzəm olaraq kredit portfeli üzrə dəyərsizləşmənin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün onu təhlil edir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin mənfəət və zərər hesabatında əks etdirilməsini müəyyən edərkən, Təşkilat kredit portfelində konkret bir kreditin dəyərində azalmanın müşahidə edilməsindən əvvəl kredit portfeli üzrə pul vəsaitlərinin təxmin edilən hərəkətində ölçülə bilən azalmanı əks etdirən nəzərə çarpan əlamətlərin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələr irəli sürür.

Rəhbərlik gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması üçün istifadə edilən kredit portfelindəki aktivlər ilə analoji kredit riskinə və dəyərsizləşmə üzrə obyektiv əlamətlərə malik aktivlər ilə əlaqədar əvvəlki ilin zərərləri haqqında məlumata əsaslanan təxminlər tətbiq edir. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və mülahizələr, təxmini və həqiqi zərərlər arasındakı hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir.

Qanunvericilik. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərhlərə məruz qalır.

4. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Təxirə salınmış vergi aktivinin uçotu

Uçota alınmış təxirə salınmış xalis vergi aktivi vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivi müvafiq vergi faydasının realizasiya oluna biləcəyi zaman qeydə alınır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəətin və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydası məbləğinin müəyyən edilməsi rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış ortamüddətli biznes planına və onun ekstrapolyasiya nəticələrinə əsaslanır. Biznes-plan rəhbərliyin şəraitə adekvat olan təxminlərinə əsaslanır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin uçotu

Təşkilat öz fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 9 saylı MHBS-ə uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərdə uçota alınmalıdır. Lakin, həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün fəal bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir.

Fasiləsiz fəaliyyət prinsipi

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fasiləsiz fəaliyyət prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Təşkilatın maliyyə vəziyyətini, mövcud planları, əməliyyatların gəlirliliyini və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış və son maliyyə böhranının Təşkilatın gələcək əməliyyatlarına təsirini təhlil etmişdir.

Rəhbərliyin ölçü və hesabatlarına əsasən Təşkilat növbəti 12 ay ərzində likvidlik ehtiyaclarını tənzimləyə biləcək və buna əsasən hazırkı maliyyə hesabatları fasiləsizlik prinsipi əsasında hazırlanmışdır.

5. Yeni və yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

Aşağıda qeyd olunan yeni və ya düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər ilk dəfə 01 yanvar 2019-cu il tarixindən etibarən başlayan maliyyə hesabat dövrlərində tətbiq olunur:

16 saylı MHBS

16 saylı MHBS ilk növbədə icarəyə götürənin uçotuna təsir göstərir və demək olar ki, bütün lizinqlərin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmasını tələb edir. Standart əməliyyat və maliyyə lizinqləri arasındakı mövcud fərqi aradan qaldırır, aktivlərin (icarəyə götürülmüş əmlakdan istifadə hüququ) və lizinq müqavilələrinə əsasən ödənilməsi nəzərdə tutulan öhdəliklərin tanınmasını tələb edən vahid mühasibatlıq modelini təqdim edir. Standart ilkin tətbiq tarixində icarə müddəti 12 ay ərzində tamamlanan və alış seçimi ehtiva etməyən ("qısamüddətli icarələr") icarə müqavilələrinə, eləcə də aktivinin dəyəri az olan icarə müqavilələrinə ("aşağı dəyərli aktivlər") istisna hüququ təklif edir.

Eyni zamanda dəyişiklik mənfəət və ya zərər haqqında hesabata da öz təsirini göstərmişdir, buna səbəb lizinq üçün ümumi xərcin ilk illərdə daha yüksək sonraki dövrlərdə isə daha az görünməsidir. Bununla yanaşı, əməliyyat xərcləri aktivdən istifadə hüququnun köhnəlmə xərcləri və lizinq öhdəlikləri üzrə faiz xərcləri ilə əvəzləşdirilir, bu da əsas ölçü meyarı EBITDA-nın (faiz,vergi, köhnəlmə və amortizasiyadan öncəki gəlir) dəyişməsi ilə nəticələnir. Lizinq öhdəliyinin əsas hissəsi üçün nağd ödənişlər maliyyə fəaliyyətləri daxilində təsnif edildiyindən əməliyyat fəaliyyətinə yönəlmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti daha yüksək olur. Ödənişlərin yalnız faizi əks etdirən hissəsi əməliyyat fəaliyyətinə yönəlmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təqdim olunmağa davam etdirilə bilər. Standart Qrupun icarəyə verən qismində təmsil olduğu müqavilələrdə əhəmiyyətli dəyişikliyə səbəb olmayacaqdır. Yalnız lizinqin təyinatına dair yeni təlimatdan irəli gələrək müəyyən fərqlər yarana bilər. 16 saylı MHBS-a əsasən müqavilə ilə müəyyən edilmiş müddət ərzində ödənişlər müqabilində aktivdən istifadə hüququ nəzərdə tutulduğu təqdirdə lizinq müqaviləsi hesab edilir. Təklif olunan istisna halları nəzərə alınaraq, qeyd olunan standartın qəbul edilməsi Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

5. Yeni və yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

23 saylı Şərh Mənfəət vergisi ilə bağlı qeyri-müəyyənlik

Şərh vergi əməliyyatları zamanı 12 saylı MUBS "Gəlir Vergisi"-nin tətbiqinə təsir göstərən qeyri-müəyyənlik aşkar olunduqda mənfəət vergisinin uçotunu nəzərdən keçirir. Bu şərh 12 saylı MUBS-dan kənar vergilərə və ya yığımlara şamil edilmir və müəyyən vergi əməliyyatları ilə əlaqəli faiz və cərimələrə aid tələbləri özündə əks etdirmir. Bu təfsir xüsusi olaraq aşağıdakıları əhatə edir:

- Müəssisənin qeyri-müəyyən vergi yanaşmalarını ayrıca nəzərdən keçirib keçirməməsi
- Müəssisənin vergi orqanları tərəfindən vergi əməliyyatlarının araşdırılması barədə irəli sürdüyü fərziyyələr
- Müəssisənin vergiyə cəlb olunan mənfəətini (və yaxud vergi zərəri), vergi bazalarını, istifadə olunmamış vergi zərərlərini, vergi kreditlərini və dərəcələrinin necə müəyyənləşdirdiyi
- Müəssisənin faktlara və mövcud vəziyyətdəki dəyişikliklərə necə yanaşdığı.

Qrup hər bir qeyri müəyyən vergi yanaşmasını ayrılıqda və ya bir neçə qeyri-müəyyən vergi yanaşması ilə birlikdə nəzərə alıb almayacağını müəyyənləşdirir və bu qeyri-müəyyənliyin həllini daha yaxşı tənzimləyən yanaşmadan istifadə edir. Qrup mənfəət vergisi yanaşması üzrə qeyri-müəyyənliklərin aradan qaldırılmasında əhəmiyyətli mülahizələri tətbiq edir. Qrup mürəkkəb mühitdə fəaliyyət göstərdiyinə görə, qeyd edilən Şərhin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir dərəcəsi Qrup tərəfindən qiymətləndirilir. Şərh qəbul edildikdən sonra Qrup, xüsusilə köçürmə qiymətləriylə bağlı qeyri-müəyyən vergi mövqelərinin mövcud olub olmadığını müəyyən edir. Müəssisə və törəmə şirkətlərin müxtəlif ölkələrdə vergi sənədlərinə köçürmə qiymətləri ilə əlaqədar xüsusi imtiyazlar şamil edilə bilər və eyni zamanda yerli vergi orqanları bu prosedurlara dəyişiklik edə bilər.

Qrup (o cümlədən törəmə müəssisələr) vergi uyğunluğuna və köçürmə əməliyyatlarına dair apardığı tədqiqata əsasən vergi qaydalarının yerli vergi orqanları tərəfindən qəbul olunduğuna qənaət edir. Şərh Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına əsaslı təsir göstərməmişdir.

9 saylı MHBS –ə düzəlişlər – "Mənfi kompensasiyanı nəzərdə tutan qabaqcadan ödəmə növü"

9 saylı MHBS-a əsasən borc aləti amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya digər məcmu gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə o şərtlə qiymətləndirilə bilər ki, müqavilə ilə nəzərdə tutulan pul vəsaitlərinin hərəkəti "yalnız əsas məbləğin və faizin ödənilməsi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun olsun və alət bu təsnifləşdirməyə müvafiq olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılsın. 9 saylı MHBS-ə edilən düzəlişlər izah edir ki, müqavilənin vaxtından əvvəl ləğvinə səbəb olan hadisə və ya haldan və müqavilənin xitamına görə müvafiq kompensasiyanı hansı tərəfin ödəməsindən asılı olmayaraq maliyyə aktivi üzrə YƏMFÖ meyarı tətbiq olunur. Bu dəyişikliklərin Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına heç bir təsiri yoxdur.

28 saylı MHBS –a düzəlişlər Asılı və Birgə müəssisələrdə uzunmüddətli maraqlar

Düzəlişlər izah edir ki, müəssisə 9 saylı MHBS-ı asılı və birgə müəssisələrdəki kapital payı metodunun tətbiq edilmədiyi uzunmüddətli faizlərə tətbiq edir, əslində isə asılı və birgə müəssisələrə xalis investisiyanın bir hissəsini təşkil etdiyini aydınlaşdır. 9 saylı MHBS-da gözlənilən kredit zərəri modelinin belə uzunmüddətli faizlərə tətbiq olunması nəzərdə tutulduğu üçün bu açıqlama aktualdır. Düzəlişlər, həmçinin 9 saylı MHBS tətbiq edərkən asılı və ya birgə müəssisənin zərərlərini və ya 28 saylı MUBS-ə əsasən xalis investisiya düzəlişləri kimi tanınan xalis investisiya üzrə dəyərsizləşmə zərərlərini nəzərə almır.
Qrupun asılı və birgə müəssisələrdə uzunmüddətli payları olmadığı üçün bu düzəlişlər konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

5. Yeni və yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

MHBS standartlarına 2015-2017-ci illər üzrə illik təkmilləşdirmələr

3 saylı MHBS müəssisələrin birləşməsi

Düzəlişlər, bir müəssisə müştərək əməliyyatları olan digər müəssisəyə nəzarət hüququ əldə etdikdə müəssisələrin birləşməsinə dair mərhələli şəkildə yerinə yetirilən tələbləri, o cümlədən birgə əməliyyatın aktiv və öhdəliklərində əvvəllər tutulan faizləri ədalətli dəyərdə yenidən qiymətləndirməyə dair tələbləri aydınlaşdırır. Bununla, alıcı birgə əməliyyatda əvvəllər tətbiq olunan faizləri yenidən qiymətləndirir.

Müəssisələr bu düzəlişləri könüllü erkən tətbiqə icazə verilməklə, ilk tətbiq tarixi 01 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan ilk illik hesabat dövrləri üçün tanıyır. Qrupun birgə nəzarət hüququ ilə həyata keçirdiyi əməliyyatları mövcud olmadığı üçün bu düzəlişlər Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

11 saylı MHBS Birgə Razılaşmalar

Ortaq əməliyyatlarda iştirak edən, lakin birgə nəzarət hüququ olmayan müəssisə, 3 saylı MHBS-də müəyyən edilmiş ortaq əməliyyatlara birgə nəzarəti əldə edə bilər. Düzəliş izah edir ki, bu birgə razılaşmalarda daha əvvəl tətbiq olunan fazilər yenidən qiymətləndirilmir.

Müəssisələr bu düzəlişləri 01 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün erkən könüllü tətbiqə icazə verilməklə tətbiq edir. Qrup birgə razılaşma ehtiva edən əməliyyat həyata keçirmədiyi üçün bu düzəlişlər Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

12 saylı MUBS Mənfəət Vergisi

Düzəlişlər izah edir ki, dividendlərin mənfəət vergisi nəticələri mülkiyyətçilərə paylamalara deyil, bölüşdürülə bilən mənfəəti yaradan keçmiş əməliyyatlar və ya hadisələrlə daha çox bağlıdır. Belə ki, müəssisə dividendlərin vergi nəticələrini həmin keçmiş əməliyyat və hadisələri ilkin olaraq harada tanıdığından asılı olaraq mənfəət və ya zərərdə, digər məcmu gəlirdə və ya kapitalda tanıyır. Müəssisələr düzəlişləri 01 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün erkən könüllü tətbiqə icazə verilməklə tətbiq edir. Müəssisə bu düzəlişləri ilk tətbiq etdikdə, onları müqayisəli dövrün əvvəlində və ya sonra tanınan dividentlərin gəlir vergisi nəticələri ilə əlaqələndirir. Qrupun hazırkı təcrübəsinin bu düzəlişlərə uyğun olduğu nəzərə alınaraq, Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri gözlənilmir.

23 saylı MUBS Borclar üzrə məsrəflər

Düzəlişlər aydınlaşdırır ki, müəssisə, ilkin olaraq müəyyənləşdirilmiş aktivin inkişaf etdirilməsi üçün götürülən borclara aktivin məqsədli istifadə və ya satılmağa hazırlanması üçün zəruri olan bütün fəaliyyətlər başa çatdıqdan sonra ümumi borcların bir hissəsi kimi yanaşır. Müəssisələr bu düzəlişləri tətbiq etdiyi ilk illik hesabat dövründə və ya sonrasında çəkilmiş borc xərclərinə şamil edir. Müəssisələr bu düzəlişləri erkən tətbiqinə icazə verilməklə, 01 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edir. Qrupun hazırkı təcrübəsinin bu düzəlişlərə uyğun olduğu nəzərə alınaraq, Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri gözlənilmir.

Plana düzəliş, azalma və ya hesablaşma - 19 saylı MUBS-a düzəlişlər

19 saylı MUBS-a edilən düzəlişlər hesabat dövründə rəsmi plana düzəliş, azaldılma və ya hesablaşma baş verdikdə mühasibat uçotunun tənzimlənməsinə yönəldilib.

Düzəlişlər, illik hesabat dövründə rəsmi plana düzəliş, azalma və ya hesablaşma baş verdikdə, müəssisə dəyişikliklər edildikdən sonra tətbiq olunan planda müəyyən edilmiş müavinət öhdəliyi (aktivi) və plan aktivlərinin hadisədən sonra yenidən qiymətləndirilməsi məqsədilə aktuari fərziyyələrindən istifadə edərək dövrün qalan hissəsi üçün cari xidmət dəyərini müəyyənləşdirməlidir.

5. Yeni və yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

Plana düzəliş, azalma və ya hesablaşma - 19 saylı MUBS-a düzəlişlər

Müəssisədən, plan dəyişikliyindən, azaldılmadan və ya hesablaşmadan sonrakı dövrdə plan çərçivəsində təklif olunan müavinət öhdəliyini (aktivi) əks etdirən müəyyənləşdirilmiş mənfəət öhdəliyini (aktiv) istifadə etməklə xalis faizi və xalis müəyyən edilmiş müavinət öhdəliyinin (aktivin) yenidən qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunan diskont dərəcəsini müəyyən etmək tələb olunur. Düzəlişlər Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir, çünki dövr ərzində hər hansı plan dəyişiklikləri, azalma və ya hesablaşmalar qeydə alınmamışdır.

Aşağıdakı verilən dərc olunmuş, lakin 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan illik hesabat dövrü üçün tətbiqi icbari olmayan yeni və ya dəyişdirilmiş Standartlarının və Şərhlərin Qrup tərəfindən erkən tətbiqi həyata keçirilməmişdir.

17 saylı MHBS Sığorta müqavilələri *(Qüvvədə olma tarixi: 1 yanvar 2021-ci il (1 yanvar 2022-ci ilədək uzadıla bilər))*

17 saylı MHBS 2017-ci ilin may ayında 4 saylı MHBS Sığorta Müqavilələri ilə əvəz edilmişdir. Standart hər hesabat dövründə təxminlərin yenidən ölçüldüyü cari ölçmə modelini tələb edir. Müqavilələr aşağıda göstərilən əsaslar vasitəsilə ölçülür:

- diskontlaşdırılmış ehtimal-orta çəkili pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə;
- açıq risk tənzimlənməsi ilə və;
- qüvvədə olma müddəti ərzində gəlir kimi tanınan müqavilənin əldə edilməmiş mənfəətini təmsil edən müqavilə üzrə xidmət marjası (MXM).

Standart uçot dərəcələrinin dəyişməsini ya mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda ya da birbaşa digər məcmu gəlirdə tanımaq arasında seçim etməyə imkan verir. Əldə olunan qərar sığortaçıların maliyyə aktivlərini 9 saylı MHBS-ə nə dərəcədə uyğun olduğunu əks etdirir. Əlavə olaraq, qeyri-həyat sığortaları üzrə qeyd olunan sadələşdirilmiş mükafat bölgüsü yanaşması, qısa müddətli müqavilələr üçün öhdəlik hüququna icazə verir. Həyat sığortası şirkətləri tərəfindən yazılmış bəzi müqavilələr üçün 'dəyişkən ödəniş haqqı yanaşması' adlanan ümumi ölçü modelində sığorta sahiblərinin əsas maddələrdən əldə olunan gəlirdə iştirak payı tanınır.

"Dəyişkən ödəniş haqqı yanaşması" tətbiq edilərkən, əsas maddələrin ədalətli dəyərində olan dəyişikliklərindəki müəssisənin payı MXM-ə daxil edilir. Bu modeldən istifadə edən sığortaçıların nəticələri, ümumi modelə nisbətən daha az dəyişkən olur. Yeni qaydalar, sığorta müqavilələri və ya investisiya müqavilələri dərc edən bütün təşkilatların maliyyə hesabatlarına və əsas fəaliyyət göstəricilərinə təsir edəcəkdir.

Əhəmiyyətlilik meyarı – 1 saylı MUBS-ya və 8 saylı MUBS-ya düzəlişlər *(Qüvvədə olma tarixi: 1 yanvar 2020))*

MUBSK 1 saylı MUBS Maliyyə Hesabatlarının Təqdim Edilməsi və Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları və Maliyyə Hesabatı üçün Konseptual Çərçivə daxilində əhəmiyyətlilik anlayışını sabit şəkildə tərifləndirən 8 saylı MUBS Uçot Siyasəti, Uçot Qiymətləndirmələrində Dəyişikliklər və Səhvlərə, məlumatın nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu dəqiqləşdirən düzəlişləri, eləcə də 1 saylı MUBS-ya əsasən maddi əhəmiyyətli hesab olunmayan məlumatlara dair dəyişiklikləri tətbiq etdi. Düzəlişlər, xüsusilə:

- Gizli məlumatlara dair tövsiyələrin bu məlumatı təqdim etməmə və ya yanlış təqdim etmə hallarının eyni səviyyədə əhəmiyyətli olduğunu və müəssisənin əhəmiyyətliliyi bütövlükdə maliyyə hesabatları kontekstində qiymətləndirdiyini izah edir;
- maliyyə hesabatlarının birbaşa yönəldildiyi "ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarının ilkin istifadəçiləri" ifadəsi maliyyə məlumatlarının əksəriyyəti üçün ümumi məqsədli maliyyə hesabatlarına əsaslanan "mövcud və potensial investor, borcverənlər və digər kreditorlar" olaraq təyin edilir.

5. Yeni və yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

Biznesin tərifi - 3 saylı MHBS-ya düzəlişlər *(Qüvvəyə minmə tarixi: 1 yanvar 2020)*

Biznesin tərifinə edilmiş düzəliş birlikdə son məhsulu ərsəyə gətirmək bacarığına malik hərəkətlərin və substantiv prosedurların mövcudluğunu tələb edir. "son məhsul" anlayışına düzəliş müştərilərə təqdim olunan mal və xidmətlərə görə əldə olunan gəlirlər, investisiya gəlirləri və digər gəlir yaradan fəaliyyətlərə diqqəti yönəltməklə yanaşı azalan xərclər və digər kiçik iqtisadi fayda şəklində gəlirləri istisna edir. Düzəlişlərin, aktivlərin alınması kimi uçota alınan daha çox satınalmalara səbəb olacağı ehtimal edilir.

Maliyyə Hesabatı üçün Yenidən işlənmiş Konseptual Əsaslar *(Qüvvəyə minmə tarixi: 1 yanvar 2020)*

Birbaşa təsiri ilə standart tənzimləmə qərarlarında istifadə ediləcək və MUBSK tərəfindən yenidən işlənib nəşr edilmiş Konseptual Əsaslar aşağıdakı əsas dəyişiklikləri ehtiva edir:

- maliyyə hesabatı məqsədi kimi idarəetmənin əhəmiyyətinin artırılması;
- neytrallıq komponenti kimi ehtiyatlılığın bərpa edilməsi;
- hüquqi şəxs və ya təşkilatın bir hissəsi kimi, hesabat verəcək müəssisənin müəyyənləşdirilməsi;
- aktiv və öhdəlik anlayışlarına yenidən baxılması;
- tanınma üçün ehtimal həddinin çıxarılması və tanınmanın dayandırılmasına dair təlimat əlavə edilməsi;
- müxtəlif ölçü əsasları üzrə təlimat əlavə olunması; və
- mənfəət və ya zərərin əsas fəaliyyət göstəricisi olduğunu və prinsip etibarı ilə digər məcmu gəlirlərdəki gəlir və xərclərin maliyyə hesabatlarının aktuallığını və ya etibarlılığını artırdığı hallarda mənfəət və ya zərərdə tanınması.

Mövcud mühasibat uçotu standartlarından heç birində dəyişiklik edilməyəcəkdir.

Bununla birlikdə, əməliyyatlar, hadisələr və şərtlər üçün uçot siyasətlərini müəyyənləşdirməkdə Konseptual Əsaslara etibar edən təşkilatlar mühasibat uçotu standartları ilə başqa cür əlaqələndirilməyən, yenidən işlənmiş Konseptual Əsasları 2020-ci il 1 yanvar tarixindən tətbiq etməli olacaq. Bu təşkilatlar uçot siyasətlərinin yenidən işlənmiş Konseptual Əsaslara hələ də uyğun olub olmadığını müəyyən etməlidirlər.

İnvestor və onun ortağı və ya müştərək müəssisə arasında aktivlərin satılması və ya əvəzsiz verilməsi - 10 saylı MHBS-ya və 28 saylı MHBS-ya düzəlişlər *(2015-ci ilin dekabr ayında* MUBSK *bu düzəlişin tətbiqi tarixini* MUBSK *kapital metodu ilə bağlı tədqiqat layihəsini yekunlaşdıranadək təxirə salmağı qərara aldı.)*

MUBSK 10 saylı MHBS Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına və 28 saylı MUBS ortaq və müştərək müəssisələrə investisiya qoyuluşlarına məhdud dəyişikliklər etmişdir. Dəyişikliklər investor və onun ortaq və ya müştərək müəssisələri arasında aktivlərin satışına və ya əvəzsiz ötürülməsinə dair uçot qaydalarını aydınlaşdırır. Onlar təsdiq edir ki, bu zaman uçot siyasəti qeyri-monetar aktivlərin şərikli və ya ortaq müəssisəyə satılması və ya əvəzsiz olaraq verilməsi əməliyyatının "biznes" tərkibli olub olmamasından asılıdır (3 saylı MHBS-də müəyyənləşdirildiyi kimi). Qeyd olunan qeyri-monetar aktivlər biznes tərkiblidirsə, investor aktivlərin satışından və ya əvəzsiz ötürülməsindən mənfəət və ya zərər tanıyacaqdır. Biznesi ehtiva etmirsə, mənfəət və ya zərər investor tərəfindən ortaq və ya müştərək müəssisədəki digər maraqları həddində tanınır. Düzəlişlər prospektiv şəkildə tətbiq olunur.

6. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Nağd pul	60,014	89,266
Banklarda olan vəsaitləri	1,263,369	648,115
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	**1,323,383**	**737,381**

31 dekabr 2019-cu il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Nağd pul	Müxbir hesablar	Cəmi
Nağd pul	60,014	-	**60,014**
Azərbaycan banklarında	-	1,263,369	**1,263,369**
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	**60,014**	**1,263,369**	**1,323,383**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Nağd pul	Müxbir hesablar	Cəmi
Nağd pul	89,266	-	**89,266**
Azərbaycan banklarında	-	648,115	**648,115**
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	**89,266**	**648,115**	**737,381**

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər:		
– Xidmət	2,523,067	1,621,764
– Ticarət	2,328,923	1,458,967
– Kənd təsərrüfatı	1,522,791	1,319,307
– İstehlak kreditləri	625,862	619,942
– Fərdi sahibkarlar	528,103	551,989
– İstehsal	106,655	303,652
– Avtomobil kreditləri	10,620	11,592
– Digər	203,844	210,733
Kreditlərin zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(65,360)	(40,658)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	**7,784,505**	**6,057,288**

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

Kredit portfelinin iqtisadi sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il		31 dekabr 2018-ci il	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər:				
– Xidmət	2,513,537	32.29%	1,616,785	26.69%
– Ticarət	2,306,723	29.63%	1,458,173	24.07%
– Kənd təsərrüfatı	1,515,007	19.46%	1,319,307	21.78%
– İstehlak kreditləri	612,764	7.87%	586,729	9.69%
– Fərdi sahibkarlar	528,103	6.78%	551,989	9.11%
– İstehsal	101,489	1.30%	301,980	4.99%
– Avtomobil kreditləri	10,620	0.14%	11,592	0.19%
– Digər	196,262	2.52%	210,733	3.48%
Cəmi fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər və avanslar	**7,784,505**	**100%**	**6,057,288**	**100%**
Cəmi hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər	-	-	-	-
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (ehtiyat ayırmalarından sonra)	**7,784,505**	**100%**	**6,057,288**	**100%**

Təşkilat MHBS 9, *Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi*, Standartında nəzərdə tutulan portfel üzrə ehtiyatın yaradılması metodologiyasını tətbiq etmiş və baş vermiş, lakin hesabat dövrünün sonunda heç bir fərdi kredit üzrə konkret olaraq müəyyən edilməmiş dəyərsizləşmə zərərləri üçün portfel üzrə ehtiyat yaratmışdır.

Təşkilatın siyasəti kreditin dəyərsizləşməsinə dair konkret olaraq obyektiv dəlil müəyyən edilməyənə qədər hər bir krediti "cari və dəyərsizləşməmiş" kateqoriyasına təsnifləşdirməkdir. Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat kollektiv və fərdi kreditlər üçün yaradılmışdır.

Kreditin dəyərsizləşməsini müəyyən edərkən Təşkilatın nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtı keçmiş statusu və müvafiq girov təminatının (əgər varsa) dəyərini realizasiya etmək imkanıdır. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri 7,784,505 AZN (2018: 6,057,288 AZN) təşkil etmişdir.

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

Verilmiş kreditlər üzrə yaradılan ehtiyatların hərəkəti bu cədvəldə göstərilmişdir:

Azərbaycan manatı ilə	**Cəmi:**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə kreditin zərərləri üzrə ehtiyat	**(22,259)**
Dövr ərzində ehtiyatın bərpası	1,057
Dövr ərzində ehtiyatın yaradılması	(19,456)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə kreditin zərərləri üzrə ehtiyat	**(40,658)**
Dövr ərzində ehtiyatın bərpası	37,069
Dövr ərzində ehtiyatın yaradılması	(61,771)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə kreditin zərərləri üzrə ehtiyat	**(65,360)**

	2019			
Azərbaycan manatı ilə	**Mərhələ 1**	**Mərhələ 2**	**Mərhələ 3**	**Cəmi**
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	5,502,265	-	-	5,502,265
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	-	2,213,689	-	2,213,689
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	133,911	133,911
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla		(40,449)	(24,911)	**(65,360)**
Cəmi :	**5,502,265**	**2,173,240**	**109,000**	**7,784,505**

	2018			
Azərbaycan manatı ilə	**Mərhələ 1**	**Mərhələ 2**	**Mərhələ 3**	**Cəmi**
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	4,340,533	-	-	4,340,533
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	-	1,689,774	-	1,689,774
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	67,639	67,639
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	(1,672)	(38,986)	**(40,658)**
Cəmi :	**4,340,533**	**1,688,102**	**28,653**	**6,057,288**

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixinə fərdi müştərilərə verilmiş kreditlərin girov təminatı haqqında məlumat aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan manatı ilə	Fərdi sahibkarlar	Kənd təsərrüfatı	İstehlak kreditləri	Xidmət	Ticarət	İstehsal	Avtomobil kreditləri	Digər	Cəmi
-Girovsuz və ya sair kredit təminatsız	-	13,950	12,535	29,182	9,099	239	-	15,165	**80,170**
-Qiymətli metallar	528,103	1,251,808	365,524	2,282,542	1,857,054	25,955	-	161,176	**6,472,162**
-Daşınmaz əmlak	-	189,051	175,949	98,959	169,826	30,439	-	-	**664,224**
-Qiymətli kağızlar	-	61,821	71,853	112,384	271,884	50,023	-	27,503	**595,468**
-Avtonəqliyyat vasitələri	-	6,161	-	-	21,060	-	10,620	-	**37,841**
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	(7,784)	(13,098)	(9,530)	(22,200)	(5,166)	-	(7,582)	**(65,360)**
Cəmi:	**528,103**	**1,515,007**	**612,763**	**2,513,537**	**2,306,723**	**101,490**	**10,620**	**196,262**	**7,784,505**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə fərdi müştərilərə verilmiş kreditlərin girov təminatı haqqında məlumat aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan manatı ilə	Fərdi sahibkarlar	Kənd təsərrüfatı	İstehlak kreditləri	Xidmət	Ticarət	İstehsal	Avtomobil kreditləri	Digər	Cəmi
-Girovsuz və ya sair kredit təminatsız	18,980	40,522	102,053	7,334	862	1,672	-	38,139	**209,562**
-Qiymətli metallar	520,336	1,043,544	280,020	1,443,108	1,053,394	153,898	-	172,594	**4,666,894**
-Daşınmaz əmlak	5,739	195,748	235,082	73,330	180,822	53,190	-	-	**743,911**
-Qiymətli kağızlar	6,933	39,493	2,788	92,151	223,888	94,892	-	-	**460,145**
-Avtonəqliyyat vasitələri	-	-	-	5,842	-	-	11,592	-	**17,433**
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	-	(33,214)	(4,979)	(793)	(1,672)	-	-	**(40,658)**
Cəmi:	**551,988**	**1,319,307**	**586,729**	**1,616,786**	**1,458,173**	**301,980**	**11,592**	**210,733**	**6,057,288**

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Fərdi sahibkarlar	Kənd təsərrüfatı	İstehlak kreditləri	Xidmət	Ticarət	İstehsal	Avtomobil kreditləri	Digər	Cəmi
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş									
- İri müştərilər	339,226	450,418	80,279	1,015,774	926,699	37,285	-	32,762	**2,882,443**
- Orta həcmli müştərilər	53,808	326,967	108,086	299,315	330,387	3,973	-	55,716	**1,178,252**
- Kiçik həcmli müştərilər	27,948	492,207	141,735	346,408	351,829	5,585	-	75,858	**1,441,570**
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	**420,982**	**1,269,592**	**330,100**	**1,661,497**	**1,608,915**	**46,843**	-	**164,336**	**5,502,265**
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	14,988	91,150	99,074	229,520	271,652	3,369	-	4,272	**714,025**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	15,611	66,137	80,612	355,822	119,180	3,028	-	7,810	**648,200**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	57,980	19,500	13,575	100,114	99,681	53,415	10,620	15,165	**370,050**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	3,328	63,444	38,494	114,410	109,412	-	-	11,888	**340,976**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	15,213	12,968	35,116	59,400	17,367	-	-	374	**140,438**
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	**107,120**	**253,199**	**266,871**	**859,266**	**617,292**	**59,812**	**10,620**	**39,509**	**2,213,689**
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	-	2,713	2,303	-	-	-	-	**5,016**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	-	26,177	-	102,718	-	-	-	**128,895**
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	**28,890**	**2,303**	**102,718**	-	-	-	**133,911**
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	(7,784)	(13,098)	(9,530)	(22,200)	(5,166)	-	(7,582)	**(65,360)**
Cəmi verilmiş kreditlər üzrə borcları	**528,102**	**1,515,007**	**612,763**	**2,513,536**	**2,306,725**	**101,489**	**10,620**	**196,263**	**7,784,505**

7. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (davamı)

31 dekabr 2018-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Fərdi sahibkarlar	Kənd təsərrüfatı	İstehlak kreditləri	Xidmət	Ticarət	İstehsal	Avtomobil kreditləri	Digər	Cəmi
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş									
- İri müştərilər	381,348	436,101	102,338	567,382	466,506	39,356	11,592	-	**2,004,623**
- Orta həcmli müştərilər	31,470	236,935	67,341	359,429	257,667	50,312	-	95,347	**1,098,501**
- Kiçik həcmli müştərilər	4,960	306,802	194,774	394,257	234,310	49,963	-	52,345	**1,237,411**
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	**417,778**	**979,848**	**364,453**	**1,321,068**	**958,483**	**139,631**	**11,592**	**147,692**	**4,340,535**
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	45,987	138,267	21,744	117,466	264,437	113,800	-	27,625	**729,326**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	70,875	138,964	18,397	65,147	35,641	3,102	-	19,102	**351,228**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	11,610	5,595	51,851	39,200	21,068	-	-	14,038	**143,362**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	56,643	67,421	67,133	59,365	621	-	2,276	**253,459**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	5,739	-	34,208	6,771	119,180	46,499	-	-	**212,397**
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	**134,211**	**339,469**	**193,621**	**295,717**	**499,691**	**164,022**	-	**63,041**	**1,689,772**
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	-	-	723	1,263	-	-	-	-	**1,986**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	-	991	-	793	-	-	-	**1,784**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	-	20,759	2,378	-	-	-	-	**23,137**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	-	39,394	1,338	-	-	-	-	**40,732**
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	**61,867**	**4,979**	**793**	-	-	-	**67,639**
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	-	**(33,214)**	**(4,979)**	**(793)**	**(1,672)**	-	-	**(40,658)**
Cəmi verilmiş kreditlər üzrə borcları	**551,989**	**1,319,307**	**586,727**	**1,616,785**	**1,458,174**	**301,981**	**11,592**	**762,723**	**6,057,288**

8. Binalar və Avadanlıqlar , Qeyri-maddi aktivlər

Azərbaycan manatı ilə	Mebel və qurğular	Kompüter və avadanlıqları	Nəqliyyat vasitələri	Əsas vəsaitlərin cəmi	Qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	**1,821**	**4,115**	**4,847**	**10,783**	**20,667**	**31,460**
Əlavələr	48,660	14,988	-	63,649	46,431	**110,080**
Köhnəlmə və amortizasiya ayırmaları	(5,928)	(1,905)	(969)	(8,802)	(5,163)	**(13,965)**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	**44,554**	**17,198**	**3,878**	**65,630**	**61,945**	**127,575**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə dəyər	51,577	22,168	6,800	80,545	71,572	**152,117**
Yığılmış köhnəlmə və amortizasiya	(7,023)	(4,970)	(2,922)	(14,915)	(9,627)	**(24,542)**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	**44,554**	**17,198**	**3,878**	**65,630**	**61,945**	**127,575**
Əlavələr	5,199	7,746	-	12,945	3,500	**16,445**
Köhnəlmə və amortizasiya ayırmaları	(9,231)	(3,792)	(693)	(13,716)	(6,308)	**(20,024)**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	**40,522**	**21,152**	**3,185**	**64,859**	**59,137**	**123,996**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə dəyər	56,776	29,914	6,800	93,490	75,072	**168,562**
Yığılmış köhnəlmə və amortizasiya	(16,254)	(8,762)	(3,615)	(28,631)	(15,935)	**(44,566)**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	**40,522**	**21,152**	**3,185**	**64,859**	**59,137**	**123,996**

31 dekabr 2019-cu il tarixində avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir.

31 dekabr 2019-cu il tarixində avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 123,996 AZN (2018: 127,575 AZN) təşkil etmişdir.

9. Digər Aktivlər

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019	31 dekabr 2018
Səhmdarlarla hesablaşmalar	88,296	4,146
Gələcək dövrün xərcləri	64,634	35,426
Digər borclularla hesablaşmalar	52,869	13,964
İşçilərlə hesablaşmalar	13,685	600
Digər	340	340
Cəmi digər aktivlər	**219,824**	**54,476**

10. Müddətli borc öhdəlikləri

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019	31 dekabr 2018
Rezident banklar və digər təşkilatlardan borc götürülmüş vəsaitlər:		
- Yelo Bank ASC	2,110,784	713,060
- BTB Bank OJSC	371,500	159,830
- Paşa Bank ASC	325,474	200,200
- Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi	171,704	77,810
- Günay Bank OJSC	122,722	542,814
- Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu	17,183	323,553
- Kapital Bank ASC	-	211,050
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	25,413	14,598
Səhmdarlardan borc vəsaitləri	785,207	-
Səhmdarlardan borc vəsaitləri üzrə hesablanmış ödəniləcək faizlər	297	-
Cəmi müddətli borc öhdəlikləri	**3,930,284**	**2,242,915**

05 Mart 2015-ci il tarixində Təşkilat ilə Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi arasında 432,000 AZN məbləğində kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər Azərbaycan Respublikasının kiçik və orta sahibkarlığa dəstək üçün illik faiz dərəcəsi 2% olmaqla Təşkilata verilmişdir.

14 noyabr 2017-ci il tarixində Təşkilat ilə Yelo Bank ASC arasında 500,000 AZN məbləğində 14 mart 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 9.5% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

15 avqust 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Yelo Bank ASC arasında 300,000 AZN məbləğində 15 avqust 2020-ci il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 18% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

18 aprel 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Günay Bank ASC arasında 150,000 AZN məbləğində 18 oktyabr 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 20% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

29 noyabr 2019-cu il tarixində Təşkilat ilə Yelo Bank ASC arasında 1,000,000 AZN məbləğində 29 noyabr 2021-ci il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 15% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

11. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
İstiqrazlar	3,908,050	3,674,300
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	46,483	40,615
Cəmi buraxılmış borc qiymətli kağızları	**3,954,533**	**3,714,915**

2019-cu il ərzində Təşkilat Bakı Fond Birjasında müxtəlif ilkin dərəcələrlə yerləşdirilmiş diskont dəyərində hər biri 500 USD və 500 AZN olmaqla və ödəmə müddəti 1-3 il olan 316 ədəd (2018: 4,398 ədəd) qiymətli kağızları emissiya etmişdir. Bu borc qiymətli kağızları AZN və USD ilə ifadə edilmişlər, uyğun olaraq 0%-22% və 0%-9% illik faiz dərəcəsinə malik olmuşlar və ödəmə müddəti 2020-ci və 2022-ci illər ərzində olmaqla yerləşdirilmişdir.

12. İmtiyazlı səhmlər

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
İmtiyazlı səhmlər	200,000	-
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	5,613	-
Cəmi digər öhdəliklər	**205,613**	**-**

13. Digər öhdəliklər

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Dövlət büdcəsi ilə olan hesablaşmalar	15,937	6,268
İşçilərlə olan hesablaşmalar	-	7,198
Digər	2,862	3,829
Cəmi digər öhdəliklər	**18,799**	**17,295**

14. Əlavə ödənilmiş kapital

2019-cu il ərzində Təşkilat nominal dəyəri 275,000 AZN olan səhm buraxılışı etmişdir. Bu səhmlər 2019-cu ilin sonuna qədər dövlət reysteri tərəfindən qeydə alınmamışdır, buna görə də maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əlavə ödənilmiş kapital kimi göstərilirmişdir.

15. Faiz gəlirləri və xərcləri

Azərbaycan manatı ilə	**2019-cu il**	**2018-ci il**
Faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2,118,184	1,385,605
Cəmi faiz gəlirləri	**2,118,184**	**1,385,605**
Faiz xərcləri		
İstiqrazlar	(547,618)	(369,280)
Borc götürülmüş vəsaitlər	(332,492)	(214,050)
İmtiyazlı səhmlər	(25,077)	-
Cəmi faiz xərcləri	**(905,187)**	**(583,330)**
Xalis faiz gəlirləri	**1,212,997**	**802,275**

16. Haqq və komissiya xərcləri

Azərbaycan manatı ilə	**2019-cu il**	**2018-ci il**
Haqq və komissiya xərcləri:		
Bank xidmət haqqı	(57,292)	(45,333)
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	**(57,292)**	**(45,333)**

17. İnzibati və digər əməliyyat xərcləri

Azərbaycan manatı ilə	**2019-cu il**	**2018-ci il**
İşçilərə sərf olunan xərclər	(368,811)	(230,563)
İcarə xərcləri	(100,740)	(78,568)
Audit və peşəkar xidmət xərcləri	(93,576)	(89,201)
Reklam xərcləri	(53,481)	(66,614)
Üzvlük haqqları	(40,825)	(25,935)
Ofis ləvazimatı xərcləri	(29,982)	(26,020)
Mühafizə xərcləri	(24,309)	(12,463)
Təmir xərcləri	(22,000)	-
İl üzrə amortizasiya ayırmaları	(20,024)	(13,965)
Məhkəmə xərcləri	(18,500)	(91)
Yanacaq xərcləri	(6,802)	(6,520)
Rabitə xərcləri	(5,885)	(4,575)
Kommunal xidmətlər	(4,965)	(4,458)
Ezamiyyə xərcləri	(360)	-
Vergilər, mənfəət vergisindən başqa	(93)	(581)
Cərimələr	(44)	(1,521)
Cəmi inzibati və digər əməliyyat xərcləri	**(790,397)**	**(561,075)**

İşçilərə sərf olunan xərclərə 52,948 AZN (2018: 44,103 AZN) məbləğində sosial sığorta ödənişləri daxildir.

18. Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

Azərbaycan manatı ilə	**2019-cu il**	**2018-ci il**
Cari vergi xərci	(72,015)	(37,975)
Təxirə salınmış vergi gəliri	4,269	2,613
Xalis mənfəət vergisi xərci	**(67,746)**	**(35,362)**

Təşkilatın mənfəətinə 20% dərəcəsində mənfəət vergisi hesablanmışdır.

Təşkilat, vergiləri Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyinə əsasən hazırlanmış vergi hesabatlarına və qeydlərinə əsasən hesablayır və bu hesablamalar Maliyyə Hesabatları Beynəlxalq Standartlarından fərqlənə bilər.

Təşkilatda bəzi xərclərin vergi mənfəətindən azaldılmamasına və bəzi gəlirlərin vergidən azad olunmasına görə bəzi daimi vergi fərqləri yaranır.

Təxirə salınmış vergilər maliyyə hesabatlarında göstərilən aktiv və passivlərin qalıq dəyəri ilə onların vergi hesabatındakı qalıq dəyərləri arasındakı müvəqqəti fərqlərin xalis vergi təsirini əks etdirir. 31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixinə müvəqqəti fərqlər əsasən gəlir və xərclərin tanınmasındakı fərqlərdən yaranmışdır.

31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə vergi bazasını artıran və azaldan müvəqqəti fərqlər aşağıdakılardır:

Azərbaycan manatı ilə	**31 dekabr 2019-cu il**	**31 dekabr 2018-ci il**
Vergi bazasını artıran müvəqqəti fərqlər		
Digər aktivlər	42,681	26,236
Cəmi vergi bazasını artıran müvəqqəti fərqlər:	**42,681**	**26,236**
Vergi bazasını azaldan müvəqqəti fərqlər		
Qeyri-maddi aktivlər	12,026	5,716
Binalar və avadanlıqlar	24,409	10,695
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	65,360	40,658
Cəmi vergi bazasını azaldan müvəqqəti fərqlər:	**101,795**	**57,069**
Xalis vergi bazasını azaldan müvəqqəti fərqlər	59,114	30,833
Yerli vergi dərəcəsi hesablanan təxirə salınmış vergi aktivi (20%-lə 2019-cu ildə, 20%-lə 2018-ci ildə)	11,823	6,167

18. Mənfəət vergisi (davamı)

Mühasibat mənfəəti ilə mənfəət vergisi xərci arasında əlaqə 31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə aşağıdakı kimi izah edilir:

Azərbaycan manatı ilə	**31 dekabr 2019-cu il**	**31 dekabr 2018-ci il**
Vergidən əvvəlki mənfəət	338,728	176,513
Vergi dərəcəsi	20%	20%
Vergi dərəcəsinə uyğun hesablanmış vergi xərci	(67,746)	(35,303)
Vergi bazasına təsir edən daimi fərqlər	-	(59)
Mənfəət vergisi xərci	**(67,746)**	**(35,362)**
Cari mənfəət vergisi xərci	(72,015)	(37,975)
Təxirə salınmış vergi aktivində dəyişikliklər	4,269	2,613
Xalis mənfəət vergisi xərci	**(67,746)**	**(35,362)**

	31 dekabr 2019-cu il	**31 dekabr 2018-ci il**
İlin əvvəlinə təxirə salınmış vergi aktivi	**7,554**	**4,941**
Təxirə salınmış vergi gəliri	4,269	2,613
İlin sonuna təxirə salınmış vergi aktivi	**11,823**	**7,554**

19. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Təşkilat daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə (kredit, bazar, coğrafi, valyuta, likvidlik və faiz dərəcəsi riskləri), əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar həyata keçirilir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədi risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kredit riski. Maliyyə aləti üzrə əməliyyat aparan bir tərəf öz öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurduqda, Təşkilat kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Təşkilatın qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit və digər əməliyyatlar nəticəsində ortaya çıxır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına gətirib çıxarır.

Təşkilatın İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənmiş Kredit Siyasətinə uyğun olaraq mümkün kredit risklərinin diversifikasiyasını və azaldılmasını təmin etmək üçün kredit portfeli üzrə bəzi limitlər müəyyən edilmişdir.

Bu limitlər aşağıda göstərilir:

1. Biznes və istehlak kreditləri portfeli üzrə limitlər;
2. İqtisadi sektorlar üzrə limitlər;
3. Regionlar üzrə limitlər;
4. Konsentrasiya limitləri; və
5. Təminatın növü üzrə limitlər.

19. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti hər rüb limitləri müəyyən edir və onları nəzərdən keçirir. Bazar şəraitində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə həmin limitlərə yenidən baxıla bilər. Limitlərin dəyişməsi ilə bağlı təklif əvvəlcə Kredit Komitəsi, sonra isə İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənir.

Kredit Əməliyyatları və Hesabatı Departamenti müntəzəm olaraq bütün limitlərə riayət edilməsinə nəzarət edir və bəzi limitlər (bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş kreditlərin maksimum məbləği və əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlərin maksimum məbləği) hər hansı yeni kreditin verilməsindən əvvəl yoxlanılır.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ölkədə fəaliyyət göstərən bütün maliyyə təşkilatları tərəfindən riayət edilməsi məcburi hesab olunan bəzi limitlər müəyyən edir və bu limitlərə müntəzəm olaraq nəzarət edir.

Kredit risklərinin idarə edilməsi Təşkilatın əməliyyatlarının tərkib hissəsidir. Risklərin idarə edilməsi funksiyası kreditlərin verilməsi və təsdiqlənməsindən onun geri qaytarılmasınadək baş verən kredit prosesinin bütün mərhələlərini əhatə edir. Təşkilatın Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi və Kredit Komitəsi müntəzəm olaraq yığışır və ən azı ayda bir dəfə İdarəetmə Komitəsinə hesabat verir. Bu komitələr, ARMB-nin İdarə Heyəti tərəfindən 29 dekabr 2004-cü il tarixində təsdiqlənmiş Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurları, aktivlərin təsnifləşdirilməsi və aktivlərin idarə edilməsi üzrə Təşkilatın daxili siyasətinə uyğun olaraq risklərin maksimum səviyyəsi ilə bağlı vəzifələri və təlimatları aydın şəkildə müəyyən etmişdir.

ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurlarına əsasən risklərin idarə edilməsi prosesinə onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi yolu ilə risklərə nəzarət edilməsi və azaldılması, bu cür risklərlə bağlı hesabatların hazırlanması (məsələn, Rəhbərlik, komitələr və risklərin idarə edilməsi üzrə mütəxəssislər tərəfindən) və Rəhbərlik tərəfindən risk limitlərinin qəbul edilməsi aid edilir.

Risklərin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədləri aşağıda göstərilir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarına görə risklərin idarə edilməsi infrastrukturu və bankların üzləşdiyi risklər kənar mütəxəssis və ya auditor tərəfindən ən azı ildə bir dəfə qiymətləndirilməlidir. Ümumiyyətlə, ARMB-nin müəyyən etdiyi standartlarda konkret kəmiyyət limitləri və ya standartlar nəzərdə tutulmasa da, Təşkilat tərəfindən risklərin qiymətləndirilməsi üzrə müvafiq metodologiyanın qəbul edilməsi tələb olunur.

Təşkilatdə risklərin idarə edilməsi funksiyası Təşkilatın Müşahidə Şurası və bütün əməkdaşlarının vəzifə və səlahiyyətlərinin ümumi strukturuna daxildir.

Bu funksiya aşağıdakıların müəyyən edilməsini tələb edir: (i) risklərin idarə edilməsi funksiyası çərçivəsində nəzarət edilən risklərin həcmi və ya səviyyəsi, (ii) Təşkilatın daxili strukturunda risklərin idarə edilməsi funksiyasının yerinə yetirilməsinə görə məsul olan işçinin vəzifəsi və (iii) risklərlə bağlı məlumatların qiymətləndirilməsi metodologiyası, müvafiq hesabatların hazırlanması və bu cür risklərə nəzarət edilməsi (risk limitlərinin müəyyən edilməsi) və qərarların qəbul edilməsi prosesində bu cür məlumatların nəzərə alınması.

ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarında kredit risklərinin xarakteri, eləcə də onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi metodologiyası əks etdirilir. Bundan əlavə, Standartlarda Təşkilatın Müşahidə Şurası tərəfindən aşağıdakı risk limitlərinin qəbul edilməsi nəzərdə tutulur: kapital riski, bazar riski, kredit riski və konsentrasiya riski üzrə limitlər.

Təşkilat məruz qaldığı kredit riskinə bir borcalan, eləcə də coğrafi və ya fəaliyyət seqmentləri üzrə limitlər müəyyən etməklə nəzarət edir. Bu cür risklərə Kredit Komitəsi kimi Təşkilatın müvafiq bölmələri tərəfindən gündəlik nəzarət olunur.

19. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür risklərə həmçinin İdarəetmə Komitəsi tərəfindən hər ay nəzarət olunur və vaxtı keçmiş kreditlərin sayının azaldılması tələb olunduqda, prosedurların təkmilləşdirilməsi məqsədilə il ərzində mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Kredit riski səviyyəsinin məhsul, borcalan və sənaye sahələri üzrə limitləri müntəzəm olaraq Rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənir.

Bir borcalan, o cümlədən banklar və broker şirkətlərinin məruz qaldığı kredit riski əlavə olaraq balans və balansdankənar riskləri əhatə edən ARMB-nin normativ sub-limitləri vasitəsilə, eləcə də gün ərzində forvard valyuta müqavilələri kimi ticarət vasitələri üzrə risk limitlərini ötürməklə məhdudlaşdırılır. Qəbul edilə bilən risk səviyyəsi üzrə limitlərə faktiki olaraq hər gün nəzarət edilir.

Təşkilatın kredit siyasəti kreditlərin verilməsi prosesinə cəlb olunan Təşkilatın hər bir əməkdaşının vəzifə və səlahiyyətlərini tənzimləyir, eləcə də kreditlərin verilməsi limitlərini, kreditlərə nəzarət qaydalarını, Təşkilatın tətbiq etdiyi reytinq sisteminin prinsiplərini və kreditlərin verilməsi prosedurlarını müəyyən edir.

Kreditin təsdiqlənməsi proseduru və səlahiyyətlərin müəyyən edilməsi. Kreditin təsdiqlənməsi prosesi Təşkilatın Kredit Siyasətində nəzərdə tutulan prosedurlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Kreditin təsdiqlənməsi səlahiyyətləri hər bir biznes vahidi üzrə Təşkilatın Rəhbərliyi tərəfindən təsdiqlənmiş limitlər çərçivəsində müəyyən edilir.

Kreditlərin təsdiqlənməsi üzrə səlahiyyətlər. Kreditlərin verilməsindən əvvəl Təşkilat, potensial borcalanların ətraflı qiymətləndirilməsini aparır. Bu təhlil potensial borcalanın maliyyə vəziyyətinə, bazardakı mövqeyinə, kreditin təminatı üçün qoyulmuş girovun növünə və dəyərinə, eləcə də kredit tarixçəsinə əsaslanır. Kreditlər üzrə monitorinq borcalan üzrə Təşkilatın daxili risk reytinqini nəzərə alaraq, kreditin ümumi müddəti ərzində müntəzəm şəkildə aparılır. Bir çox hallarda planlaşdırılmış monitorinq hər rüb aparılır. Kreditin vaxtı keçdikdə, borcalana on gün ərzində bildiriş göndərilir.

Borcalan krediti ödəyə bilmədikdə 30 gün ərzində ikinci bildiriş göndərilir. Kreditlərin böyük hissəsi üzrə faiz ödənişləri hər ay aparıldığına görə, bu Təşkilata borcalanın maliyyə vəziyyətinə dair əlavə məlumat əldə etmək imkanı verir. Ödənişlərin vaxtı gecikdirildiyi halda, Kredit Komitəsi tərəfindən əlavə monitorinq keçirilir. Həmin Şöbə Təşkilatın aktivlərinin təhlükəsizliyi və mümkün kredit riskləri və zərərlərin azaldılmasını təmin etmək məqsədilə, bütün kredit növləri üzrə monitorinq aparır və monitorinqin nəticələrinə dair xüsusi hesabat hazırlayaraq onu Təşkilatın Kredit Komitəsinə təqdim edir. Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər istisna olmaqla, Təşkilatın bütün kreditlər üçün zəmanətlər və müxtəlif girov növləri (daşınmaz əmlak, əsas vəsaitlər, dövriyyədə olan mallar, qiymətli kağızlar və s.) şəklində təminat alınmasını nəzərdə tutur. Girovun qiymətləndirilməsi müstəqil peşəkar şirkət tərəfindən aparılır.

Bazar riski. Təşkilat bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan (a) valyuta (b) faiz dərəcəsi və (c) pay alətləri üzrə açıq mövqelər ilə əlaqədar bazar risklərinə məruz qalır. Bazar risklərinin idarə edilməsində Təşkilatın məqsədi valyuta məzənnələri və faiz dərəcələrindəki mənfi dəyişikliklərə görə Təşkilatın məruz qala biləcək açıq bazar mövqeləri üzrə mümkün zərər məbləğlərinin məhdudlaşdırılması və azaldılmasından ibarətdir. İdarəetmə Komitəsi qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Bu limitlər ARMB-nin Açıq Valyuta Mövqeyi Limitlərinin Müəyyən Edilməsi və Tənzimlənməsi Qaydalarına uyğun olaraq müəyyən edilir. Təşkilatın hər-hansı bir valyuta üzrə açıq valyuta mövqeyi Təşkilatın məcmu kapitalının 10.0 faizindən, bütün xarici valyutalar üzrə isə 15.0 faizindən artıq olmamalıdır. Təşkilat, ehtiyac yarandıqda ARMB-nin müəyyən etdiyi limitlərdən daha sərt limitlər müəyyən edə bilər.

Xarici valyuta riski. Təşkilat Azərbaycan manatına qarşı xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar xarici valyuta riskinə məruz qalır. İdarəetmə Komitəsi hər bir valyuta üzrə və ümumilikdə risklərin səviyyəsi ilə əlaqədar günün sonuna, həmçinin bir gün ərzində limitlər müəyyən edir və bu limitlərə gündəlik nəzarət edir.

Təşkilat spekulyativ fəaliyyət və ya hecinq məqsədləri üçün hər hansı derivativ alətlərlə əməliyyat aparmır. Bu cür alətlər Azərbaycan Respublikasında geniş yayılmamışdır.

19. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Hesabat dövrünün sonunda Təşkilatın məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

	31 dekabr 2019-cu il			31 dekabr 2018-ci il		
Azərbaycan manatı ilə	**Pul maliyyə aktivləri**	**Pul maliyyə öhdəlikləri**	**Xalis mövqe**	**Pul maliyyə aktivləri**	**Pul maliyyə öhdəlikləri**	**Xalis mövqe**
AZN	6,620,758	(5,929,901)	690,857	4,951,721	(4,356,569)	595,152
USD	2,487,130	(2,192,806)	294,324	1,842,948	(1,656,531)	186,417
Cəmi	**9,107,888**	**(8,122,707)**	**985,181**	**6,794,669**	**(6,013,100)**	**781,569**

Yuxarıdakı cədvələ yalnız pul aktivləri və öhdəlikləri daxildir. Təşkilat hesab edir ki, pay alətləri üzrə investisiyalar və qeyri-pul aktivləri əhəmiyyətli valyuta riskinin yaranmasına gətirib çıxarmır.

Valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər Təşkilatın mənfəət və ya zərərindən başqa, digər kapitalına heç bir təsiri yoxdur. Açıqlama Təşkilatın funksional valyutasından fərqli valyutalarda ifadə olunan pul qalıqları üçün hesablanmışdır. Təşkilat həssaslıq təhlili həyata keçirərkən aşağıdakı mülahizələri irəli sürür:

Həssaslıq təhlili Təşkilatın növbəti illik hesabat dövründə açıqlamalarını təqdim edən dövr ərzində mümkün dəyişikliklərin təsirini göstərir.

Təşkilatbütün mümkün dəyişikliklərin deyil, yalnız müvafiq risk dəyişənlərinin mümkün limitləri çərçivəsində təsirini açıqlayır.

Faiz dərəcəsi riski. Təşkilat bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsinin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Bu cür dəyişikliklər nəticəsində faiz marjaları arta bilər, lakin faiz dərəcələri üzrə gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə faiz marjaları həmçinin azala və ya zərərin yaranmasına səbəb ola bilər. İdarəetmə Komitəsi faiz dərəcələrinin dəyişməsinin qəbul edilə bilən səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir.

Bu cədvəldə Təşkilatın cəmi maliyyə aktiv və öhdəlikləri müqavilə üzrə faiz dərəcələrinin dəyişməsi tarixlərinə və ya ödəmə tarixlərinə görə (bunlardan hansı daha tez olarsa) təsnifləşdirilir.

Azərbaycan manatı ilə	**Tələb edilən və ya 1 ay ərzində**	**1-6 ay ərzində**	**6-12 ay ərzində**	**12 ay-5 il ərzində**	**Cəmi**
31 dekabr 2019					
Cəmi maliyə aktivləri	3,022,868	2,793,967	1,791,640	1,499,413	**9,107,888**
Cəmi maliyə öhdəlikləri	(647,264)	(1,688,160)	(1,885,969)	(3,901,314)	**(8,122,707)**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	**2,375,604**	**1,105,807**	**(94,329)**	**(2,401,901)**	**985,181**
31 dekabr 2018					
Cəmi maliyə aktivləri	1,961,473	2,263,774	1,404,770	1,164,652	**6,794,669**
Cəmi maliyə öhdəlikləri	(386,931)	(1,124,417)	(730,374)	(3,771,378)	**6,013,100**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	**1,574,542**	**1,139,357**	**674,396**	**(2,606,726)**	**781,569**

19. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Təşkilat öz maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcələrinə nəzarət edir. Təşkilatın baş rəhbərliyi tərəfindən təhlil edilmiş hesabatlara əsaslanan faiz dərəcələri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2019-cu il			2018-ci il		
İllik %.	AZN	ABŞ dolları	Digər	AZN	ABŞ dolları	Digər
Aktivlər						
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1%-46%	9%-32%	-	2%-39%	2%-38%	-
Öhdəliklər						
Müddətli borc vəsaitləri	1%-20%	-	-	1%-20%	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	14%-22%	5%-9%	-	3%-24%	0%-9%	-

Coğrafi risk. 31 dekabr 2019-cu il tarixində Təşkilatın maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,323,383	-	1,323,383
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	7,784,505	-	7,784,505
Cəmi aktivlər	**9,107,888**	**-**	**9,107,888**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	3,930,284	-	3,930,284
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3,954,533	-	3,954,533
İmtiyazlı səhmlər	205,613	-	205,613
Mənfəət vergisi öhdəliyi	13,478	-	13,478
Digər öhdəliklər	18,799	-	18,799
Cəmi öhdəliklər	**8,122,707**	**-**	**8,122,707**
Balans üzrə xalis mövqe	**985,181**	**-**	**985,181**

31 dekabr 2018-ci il tarixində Təşkilatın maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	737,381	-	737,381
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	6,057,288	-	6,057,288
Cəmi aktivlər	**6,794,669**		**6,794,669**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	2,242,915	-	2,242,915
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3,714,915	-	3,714,915
Mənfəət vergisi öhdəliyi	37,975	-	37,975
Digər öhdəliklər	17,295	-	17,295
Cəmi öhdəliklər	**6,013,100**	**-**	**6,013,100**
Balans üzrə xalis mövqe	**781,569**	**-**	**781,569**

19. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Digər risk konsentrasiyaları. Rəhbərlik, verilmiş kreditlərin ümumi məbləği xalis aktivlərin 10%-dən yuxarı olan borcalanlar haqqında məlumatları əks etdirən hesabatlara əsasən kredit riski üzrə konsentrasiyaya nəzarət edir və bu cür məlumatları açıqlayır. 31 dekabr 2019-cu il tarixində Təşkilatın əhəmiyyətli risk konsentrasiyaları olmamışdır.

Likvidlik riski. Likvidlik riski Təşkilatın maliyyə öhdəliklərindən irəli gələn öhdəliklərin yerinə yetirilməsində Təşkilatın çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Buraya depozitlərin geri götürülməsi tələblərinə cavab vermək və faktiki olaraq ödəmə vaxtı çatmış maliyyə alətləri ilə üzrə digər maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün kifayət qədər vəsaitlərin mövcud olması aiddir. Likvidlik riski aktivlər üzrə əməliyyatların yerinə yetirilmə müddətinin öhdəliklər üzrə əməliyyatların ödəmə müddətləri ilə uzlaşmadığı hallarda ortaya çıxır. Təşkilatın Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və ya nəzarət olunan uyğunsuzluğu maliyyə təşkilatlarının idarə olunması üçün əsas amillərdir.

Likvidlik risklərinin idarə edilməsi məqsədilə, Təşkilat aktiv/öhdəliklərin idarə edilməsi prosesinin bir hissəsi kimi bankların əməliyyatları üzrə gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə hər gün nəzarət edir.

Təşkilatın likvidlik siyasəti aşağıdakılardan ibarətdir:

- Pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması və müxtəlif vaxt çərçivələrində likvidliyin təmin edilməsi üçün lazımi likvid aktivlərin səviyyəsinin saxlanması;
- Təşkilatın strateji məqsədlərinə uyğun maliyyə planının hazırlanması;
- Müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrinin saxlanması və beləliklə, Təşkilatın ölkədaxili və xarici mənbələrdən borc almaq imkanlarının artırılması;
- Yüksək likvidli və yüksək keyfiyyətli aktivlərin saxlanması;
- Məhsul bazasının vaxt çərçivələrində mövcud maliyyələşdirmə mənbələrinə uyğunlaşdırılması;
- Aktiv və öhdəliklər strukturunun vaxt çərçivələrinədək daimi monitorinqi.

20. Kapitalın idarəedilməsi

Kapitalın idarə olunmasında Təşkilatın məqsədi ARMB-nin kapitalın məbləği ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə riayət edilməsini, Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin və kapitalın adekvatlıq əmsalının 20% həcmində saxlanılması üçün kifayət qədər kapital bazasının saxlanılmasını təmin etməkdir.

İdarə heyəti hesab edir ki, Təşkilat 2019-cu il üçün xarici bütün normativ tələblərə cavab verir.

21. Şərti öhdəliklər

Məhkəmə prosedurları. Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedişində Təşkilata qarşı irəli sürülə biləcək iddialarla əlaqədar, Təşkilatın Rəhbərliyi öz təxminlərinə, eləcə də daxili və kənar peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərhlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Təşkilatın əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərhlərinə müvafiq dövlət vergi orqanları tərəfindən etiraz edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasında cərəyan edən son hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyi şərh edərkən və vergilərin məbləğini müəyyənləşdirərkən daha sərt mövqe nümayiş etdirə bilər və keçmişdə etiraz edilməyən əməliyyat və fəaliyyətlərə yenidən baxıla bilər. Bunun nəticəsində, Təşkilata qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablana bilər.

21. Şərti öhdəliklər (davamı)

Vergi qanunvericiliyi (davamı)

Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərində Təşkilatın binaları və avadanlıqları ilə əlaqədar kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəlikləri olmamışdır.

22. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Ədalətli dəyər, məcburi satış və ya ləğv etmə halları istisna olmaqla, maraqlı tərəflər arasında cari əməliyyat zamanı maliyyə alətinin mübadilə edilə bildiyi məbləği əks etdirir və ən yaxşı olaraq aktiv bazar qiyməti ilə təsdiqlənir.

Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Təşkilat tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək tələb edilir. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır, lakin iqtisadi şərtlər maliyyə bazarlarında aktivliyin həcmini məhdudlaşdırmaqda davam edir. Bazar qiymətləri köhnəlmiş ola bilər və ya aşağı qiymətlərlə satışın dəyərini əks etdirə bilər və bu səbəbdən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini əks etdirməyə bilər. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən Rəhbərlik bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə edir.

Təşkilat müəyyən qiymətləndirmə üsulları ilə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini açıqlamaq üçün aşağıdakı qiymətləndirmə səviyyələrindən istifadə edir:

Səviyyə 1: fəal bazarda alınıb-satılan maliyyə alətlərinin (ictimai satışa çıxarılan törəmələr, ticarət və satıla bilən qiymətli kağızlar və s.) ədalətli dəyəri hesabat dövrünün sonunda bazar qiymətlərinə əsaslanır. Təşkilat tərəfindən saxlanılan maliyyə aktivləri üçün istifadə olunan bazar qiyməti cari təklif qiymətini əks etdirir. Bu alətlər 1-ci səviyyəyə daxil edilir.

Səviyyə 2: fəal bazarda alınıb-satıla bilməyən maliyyə alətlərinin (hesabdan əlavə törəmələr) ədalətli dəyəri müəssisənin təxminlərinə daha az etibar edərək və mümkün qədər müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanan qiymətləndirmə üsullarından istifadə etməklə müəyyən edilir. Ədalətli dəyər aləti tələb olunan bütün əhəmiyyətli müşahidələr mövcuddursa, alət 2-ci səviyyəyə aid edilir.

Səviyyə 3: Bir və ya daha çox əhəmiyyətli amillər müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslana bilmirsə, bu maliyyə aləti 3-cü səviyyəyə aid edilir. Bu hal bazara çıxarılmamış qiymətli kağızlar üçün nəzərdə tutulur.

22. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Aşağıdakı cədvəl maliyyə alətlərini ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsilə müəyyən edilən ədalətli dəyərlə təhlil edir:

	31 dekabr 2019-cu il			
Azərbaycan manatı ilə	**1-ci Səviyyə**	**2-ci Səviyyə**	**3-cü Səviyyə**	**Cəmi**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,323,383	-	-	**1,323,383**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	-	-	7,784,505	**7,784,505**
Cəmi maliyyə aktivləri	**1,323,383**	-	**7,784,505**	**9,107,888**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	-	-	3,930,284	**3,930,284**
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	3,954,533	**3,954,533**
İmtiyazlı səhmlər	-	-	205,613	**205,613**
Mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	13,478	**13,478**
Digər öhdəliklər	-	-	18,799	**18,799**
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	-	**8,122,707**	**8,122,707**

	31 dekabr 2018-ci il			
Azərbaycan manatı ilə	**1-ci Səviyyə**	**2-ci Səviyyə**	**3-cü Səviyyə**	**Cəmi**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	737,381	-	-	**737,381**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	-	-	6,057,288	**6,057,288**
Cəmi maliyyə aktivləri	**737,381**	-	**6,057,288**	**6,794,669**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	-	-	2,242,915	**2,242,915**
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	3,714,915	**3,714,915**
Mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	37,975	**37,975**
Digər öhdəlikləri	-	-	17,295	**17,295**
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	-	**6,013,100**	**6,013,100**

22. Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri (Davamı)

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri aşağıda göstərilir:

	2019-cu il		2018-ci il	
Azərbaycan manatı ilə	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,323,383	1,323,383	737,381	737,381
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	7,784,505	7,446,098	6,057,288	5,751,603
Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alinan maliyyə ativləri	**9,107,888**	**8,769,481**	**6,794,669**	**6,488,984**

	2019-cu il		2018-ci il	
Azərbaycan manatı ilə	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	3,930,284	3,883,175	2,242,915	2,165,221
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3,954,533	3,956,036	3,714,915	2,725,232
İmtiyazlı səhmlər	205,613	200,036	-	-
Mənfəət vergisi öhdəliyi	13,478	13,478	37,975	37,975
Digər öhdəlikləri	18,799	18,799	17,295	17,295
Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alinan maliyyə öhdəlikləri	**8,122,707**	**8,071,524**	**6,013,100**	**4,945,723**

Likvid və ya qısa müddətli (üç aydan az) maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərinin onların ədalətli dəyərilə eyni olduğu güman edilir. Müştərilərə verilmiş kreditlər istisna olmaqla Təşkilatın maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri likvid hesab olunur və ya hesabat tarixindən etibarən üç ay ərzində müddətinin tamamlanması gözlənilir.

Müştərilərə verilmiş kreditlərin ədalətli dəyəri ilk analoji maliyyə aktivləri üçün cari bazarda təklif olunan və tanınan faiz dərəcələri müqayisə olunaraq təxmin edilir. 31 dekabr tarixinə mövcud olan kreditlərin əksər hissəsi həmin tarixdə bitən dövrün 12 ayı ərzində və bazar faiz dərəcələrilə verilmişdir, 2018-ci ildə verilən kreditlərin müqavilə üzrə faiz dərəcələri isə 31 dekabr 2019-cu il tarixinə olan bazar faiz dərəcələrinə yaxın qiymətləndirilir. Belə ki, onların balans dəyəri ədalətli dəyərinə bərabər hesab edilir.

23. Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi

MHBS 9, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi* Standartına uyğun olaraq Təşkilat maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) mənfəət və zərərdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri ("MZƏD"); (b) sair məcmu gəlirdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri ("DMGZƏD"); (c) Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan maliyyə aktivləri. ("AD")

Təşkilatın bütün maliyyə aktivləri və öhdəlikləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır.

24. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar eyni qrupun nəzarəti altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən həmin münasibətlərin hüquqi formasına deyil, iqtisadi məzmununa diqqət yetirilir.

31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2019-cu il		31 dekabr 2018-ci il	
Azərbaycan manatı ilə	**Əlaqəli tərəflərlə olan qalıqlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**	**Əlaqəli tərəflərlə olan qalıqlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**
Buraxılmış borc qiymətli kağızları:		**3,954,533**		**3,714,915**
-səhmdarlar və bank üzərində əhəmiyyətli təsiri və ya birgə nəzarəti olan müəssisələr	126,568		361,386	

31 dekabr 2019-cu və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərində bitən illər üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

	31 dekabr 2019-cu il		31 dekabr 2018-ci il	
Azərbaycan manatı ilə	**Əlaqəli şəxslərlə əməliyyatlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**	**Əlaqəli şəxslərlə əməliyyatlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**
Faiz xərci:		**(905,187)**		**(583,329)**
-səhmdarlar və bank üzərində əhəmiyyətli təsiri və ya birgə nəzarəti olan müəssisələr	(10,454)		(5,868)	

Rəhbərliyə ödənişlər haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

Azərbaycan manatı ilə	**31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il üzrə**	**31 dekabr 2018-ci il tarixində bitən il üzrə**
Əmək haqqı və mükafatlar	153,549	111,903
Cəmi	**153,549**	**111,903**

31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il ərzində, İdarə Heyəti üzvləri və aparıcı rəhbər işçilərin əmək haqları və bonuslardan ibarətdir.

25. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr

Hesabat dövründən sonra heç bir mühüm hadisə baş verməmişdir.